

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Nela PICHONŠKÁ

**KOMPLEXNÍ SOCIOEKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA OKRESU
KARVINÁ**

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Tatiana Mintálová, Ph.D.

Olomouc 2016

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM

- Autor (osobní číslo): Nela Pichoňská (R14246)
Studijní obor: Regionální geografie
- Titul: Komplexní socioekonomická charakteristika okresu Karviná.
Title of thesis: Complex socio-economic characterization of the district Karviná
- Vedoucí práce: RNDr. Tatiana Mintálová, Ph.D.
- Rozsah práce: 69 stran, 12 příloh
Abstrakt: Předmětem této bakalářské práce je socioekonomická charakteristika okresu. Zaměříme se na vymezení oblasti, bude zkoumat i samotné město Karviná, jeho vývoj, specifika, vztahy a vazby jak s jeho bezprostředním zázemím, tak v širším regionálním kontextu. Dále popíše přírodní potenciál ve vztahu k socioekonomickým podmínkám a socioekonomickému vývoji předmětného území. V další části bude analyzován historicko - geografický vývoj oblasti, sociálněekonomický potenciál, vývoj počtu obyvatel, pohyb obyvatel za prací, migrace a celková charakteristika obyvatel, ekonomický potenciál oblasti trhu práce, hospodářství, průmysl, zemědělství, služby.
V závěrečné fázi bude zpracovaná komplexní SWOT analýza oblasti s identifikací slabých i silných míst regionu.
- Klíčová slova: okres Karviná, obyvatelstvo, okres, ekonomika, hospodářství, průmysl, historie, sociogeografická analýza, trh práce
- Abstract: The subject of this bachelor thesis was to create socioeconomic characterization of the district Karviná. We focus on geographic potential, main information about district and ties with the immediate background. In the next part we research development and the current status of population, economic, industry and trades. In the end of bachelor thesis we focus on SWOT analysis about strengths, weaknesses, opportunities and threats for the district.
- Key words: district Karviná, population, district, economic, industry, history, socio-geographic analysis, labour market

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Komplexní socioekonomická charakteristika okresu Karviná vypracovala sama a že jsem uvedla veškerou použitou literaturu a internetové zdroje, které jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Olomouci, 28. 4. 2017

.....

Podpis

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práci RNDr. Tatianě Mintálové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a trpělivost.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Nela PICHONŠKÁ**
Osobní číslo: **R14246**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Komplexní socioekonomická charakteristika okresu Karviná**
Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je komplexní charakteristika okresu. Autorka se zaměří na vymezení oblasti, bude zkoumat i samotné město Karviná, jeho vývoj, specifika, vztahy a vazby jak s jeho bezprostředním zázemím, tak v širším regionálním kontextu. Dále popíše přírodní potenciál ve vztahu k socioekonomickým podmínkám a socioekonomickému vývoji předmětného území. V další části bude analyzován historicko - geografický vývoj oblasti, sociálněekonomický potenciál, vývoj počtu obyvatel, pohyb obyvatel za prací, migrace a celková charakteristika obyvatel, ekonomický potenciál oblasti trh práce, hospodářství, průmysl, zemědělství, služby. V závěrečné fázi bude zpracovaná komplexní SWOT analýza oblasti s identifikací slabých i silných míst regionu. Na základě uvedené analýzy by se autorka mohla pokusit předložit krátkou návrhovou část na zkvalitnění života v regionu.

Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**

Rozsah pracovní zprávy: **5 000 - 8 000 slov**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Statistické publikace

Literatura k sociálně geografickým metodám výzkumu (K. Ivanička)

Literatura zabývající se procesem transformace hospodářství (Spěváček a kol, 2002, Víturka, Toušek atd.)

Literatura geografického charakteru k předmětnému území

Vedoucí bakalářské práce: **RNDr. Tatiana Mintálová, Ph.D.**

Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: **10. listopadu 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2017**

L.S.

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Marián Halás, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 10. listopadu 2016

Použité zkratky

bez VZ – bez vzdělání

ČR – Česká republika

ČS – Československo

ČSÚ – Český statistický úřad

ČSAD – Československá automobilová doprava

EAO – ekonomicky aktivní obyvatelstvo – osoby, které aktivně přispívají k růstu HDP

EFES – efektivní služby zaměstnanosti

GIS – geografický informační systém

HBI – Hoppenstedt Bonnier Information

HMP – hrubá míra porodnosti – podíl živě narozených na střední stav obyvatelstva v promilích

HMÚ – hrubá míra úmrtnosti – podíl zemřelých na střední stav obyvatelstva v promilích

KHN – Karvinská hornická nemocnice

MHD – městská hromadná doprava

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MS kraj – Moravskoslezský kraj

N^z – živě narození – živě narozeným dítětem se chápe jeho úplné vypuzení z těla matčina, projevení alespoň jedné ze známek života a má porodní hmotnost 500 g a vyšší, anebo nižší než 500 g a přežije-li 24 hodin po porodu

OKD – Ostravsko-karvinské doly

ORP - obec s rozšířenou působností

P - přistěhovalí

PP – přirozený přírůstek

POVEZ – podpora odborného vzdělávání zaměstnanců

SLDB – Sčítání lidu, domů a bytů

s.r.o. – společnost s ručením omezeným

SS – střední stav obyvatel

SŠ⁻ - vzdělání střední vč. vyučení (bez maturity)

SŠ⁺ - vzdělání úplné střední (s maturitou)

V – vystěhovalí

VOŠ – vzdělání vyšší odborné vzdělání

VŠ – vzdělání vysokoškolské vzdělání

VŠPS – výběrové šetření pracovních sil

ÚoZ – uchazeči o zaměstnání

ÚP – úřad práce

Z – zemřelí

Z, neukončeno – základní a neukončené vzdělání

Obsah

1 Úvod.....	10
1.1 Úvod a cíl práce.....	10
1.2 Metodika.....	10
2 Vymezení oblasti.....	13
2.1 Vymezení zájmového území.....	13
2.2 Nástin historického vývoje a sídelní struktura.....	14
3 Fyzicko-geografická charakteristika zájmového území.....	22
4 Socio-ekonomická charakteristika zájmového území.....	25
4.1. Vývoj počtu obyvatel.....	25
4.1.1 Historický vývoj obyvatel.....	25
4.1.2 Dlouhodobý vývoj počtu obyvatel.....	25
4.2 Pohyb obyvatel.....	29
4.2.1 Sňatečnost, rozvodovost, potratovost	33
4.3 Struktura obyvatel.....	36
4.3.1 Struktura obyvatel podle pohlaví a věku.....	36
4.3.2 Struktura obyvatel podle národnosti.....	38
4.3.3 Struktura obyvatel podle nejvyššího dosaženého stupně vzdělání..	40
4.3.4 Trh práce v okrese a struktura obyvatel podle ekonomické aktivity.....	42
5 Hospodářství.....	45
5.1 Zemědělství.....	45
5.2 Průmysl.....	46
5.3 Doprava.....	48
5.4 Služby.....	49
6 SWOT analýza.....	51
7 Závěr.....	54
8 Summary.....	55
9 Literatura a zdroje	56
9.1 Literární zdroje.....	56
9.2 Internetové zdroje.....	56
9.3 Statistické zdroje.....	58
Přílohy	

1 Úvod

1. 1 Úvod a cíl práce

„Karvinsko, označení pro převážně průmyslový kraj na dolním toku řeky Olše před jejím ústím do Odry u Bohumína. Jako jistý ekonomický celek, se Karvinsko formovalo až v 19. Století, kdy se začalo zhodnocovat nerostné bohatství a díky tomu zde vyrůstaly závody různých průmyslových oblastí.“ Citace z knihy Okres Karviná z roku 1984. Uběhlo již přes 30 let a tuto charakteristiku okresu, byste našli v mnohé literatuře s okresem spojenou i dnes. V současnosti je to okres průmyslový, stále závislý na „černém zlatě“, okres krátké výslovnosti a horníků, i přes snahu snížit závislost na černém uhlí a vše s ním spojené.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zpracovat celkovou socioekonomickou charakteristiku okresu. Okres Karviná se vyznačuje jako jeden z nejprůmyslovějších okresů v České republice. V bakalářské práci jsme se zaměřili prvotně na vymezení okresu a jeho historii. V další části práce se věnujeme FG charakteristice.

Stěžejní část práce je věnovaná SE charakteristice od analýzy struktury obyvatel, jejího vývoje i pohybu až po sídelní strukturu. Dále jsme se zaměřili na hospodářskou stránku okresu konkrétně na zemědělství, průmysl, dopravu a služby. Bakalářskou práci zakončíme zpracováním SWOT analýzy pro vybraný okres.

Poslední kapitola je věnována SWOT analýze, která podává ucelený obraz plusů a mínusů, příležitostí i ohrožení okresu. Z uvedeného je zřejmý potenciál, kterým region může disponovat.

1. 2 Metodika

Pro zhotovení bylo potřeba studium odborné literatury a na základě toho nutný výtah informací týkající se práce. Charakteristice okresu, nebo vybraných složek okresu se věnuje vícero publikací. Při FG charakteristice jsme čerpali hlavně ze zdrojů Culek, M., 1996, Demek, J., 1987, Mackovčín, P., Šumpich, J., 2002, Qiutt, E. 1975 a Tomášek, M., 2007.

Co se týče historie, ta byla rozpracována za pomoci publikace Okres Karviná od Plaček, V. a kol. 1984. Zdrojem informací pro SE charakteristiku byly kromě údajů ze statistického úřadu i publikace Káňa, O., 1968 a Hajzlerová I., 2002.

Statistické metody jsme využívali hlavně při charakteristice obyvatelstva. Prvotně nás zajímal pohyb obyvatelstva, resp. vývoj počtu obyvatelstva v okrese ve srovnání s MS krajem a ČR, za pomoci informace o Sčítání lidu, domů a bytů od roku 1869. Na základě těchto dat jsme

vypočítali řetězový a bazický index. **Bazický index** nám udává informaci o poklesu či nárůstu obyvatel oproti roku 1869 v %, **řetězový index** zase srovnává nárůst obyvatel mezi jednotlivými cenzy. Dále jsme si shrnuli informace pohybu obyvatelstva v okrese se srovnáním v MS kraji a ČR. Využily jsme výpočtů **hrubé míry porodnosti**, kterou vypočítáme za pomoci podílu živě narozených a středního stavu obyvatelstva v promile, také **hrubé míry úmrtnosti**, kterou dostaneme za pomoci výpočtu pomoci zemřelých a středního stavu obyvatelstva také v promile. V tabulce jsme uvedli i **migrační saldo**, neboli čistou migraci, což vyjadřuje rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých. "

Do pohybu obyvatelstva patří i informace o potratovosti, rozvodovosti a sňatečnosti. Vypočítáme si jejich hrubé míry. **Potratovost** je ukončení těhotenství do 22 týdnů. V ČR byla potratovost několikrát legislativně upravována. V 80. letech dosahoval index potratovost téměř 100 % s vrcholem v roce 1998. V současnosti nastal výrazný pokles udržující se na současných 35 % a stále klesá. **Index potratovosti** vypočítáme za pomoci počtů potratů a počtu narozených v %. **Sňatečnost** je společenský jev, který nepřímo ovlivňuje reprodukční proces, avšak jeho význam dlouhodobě klesá. **Index rozvodovosti** je vypočítán za pomoci počtu rozvodů na 100 sňatků v daném roce. Pro výpočet **hrubé míry sňatečnosti a rozvodovosti** využijeme data o počtu sňatků/rozvodů a střední stav obyvatelstva v promile. Výsledek **hrubé míry potratovosti** vypočítáme pomoci počtu potratů na počet narozených.

V další části se budeme věnovat struktuře věku a pohlaví. Proces, kdy se mění věková struktura obyvatelstva tak, že se zvyšuje počet obyvatel nad 60 let a snižuje se počet mladších obyvatel, se nazývá demografické stárnutí. Tento proces si vyjádříme za pomoci **indexu stárání**, který vyjadřuje kolik je obyvatel ve věku nad 65 let a více na 100 dětí od 0-14 let, **indexů závislosti**, které udávají počet předproduktivních / poproduktivních na 100 osob ve věku 15-64 let a poslední **index ekonomického zatížení**, který znázorňuje součet předproduktivních a poproduktivních na 100 osob ve věku 15-64 let

Dále zanalyzujeme situaci na trhu práce za pomoci výpočtů **míry nezaměstnanosti** a **míry ekonomické aktivity**. Míru nezaměstnanosti vypočítáme pomoci dosažitelný uchazečů na celkové ekonomicky aktivní obyvatelstvo. Míra ekonomické aktivity se v ČR pohybuje okolo 70 % a je to ukazatel, vypočítaný na základě obyvatel ve věku 15-64 na celkovou populaci sledovaného území.

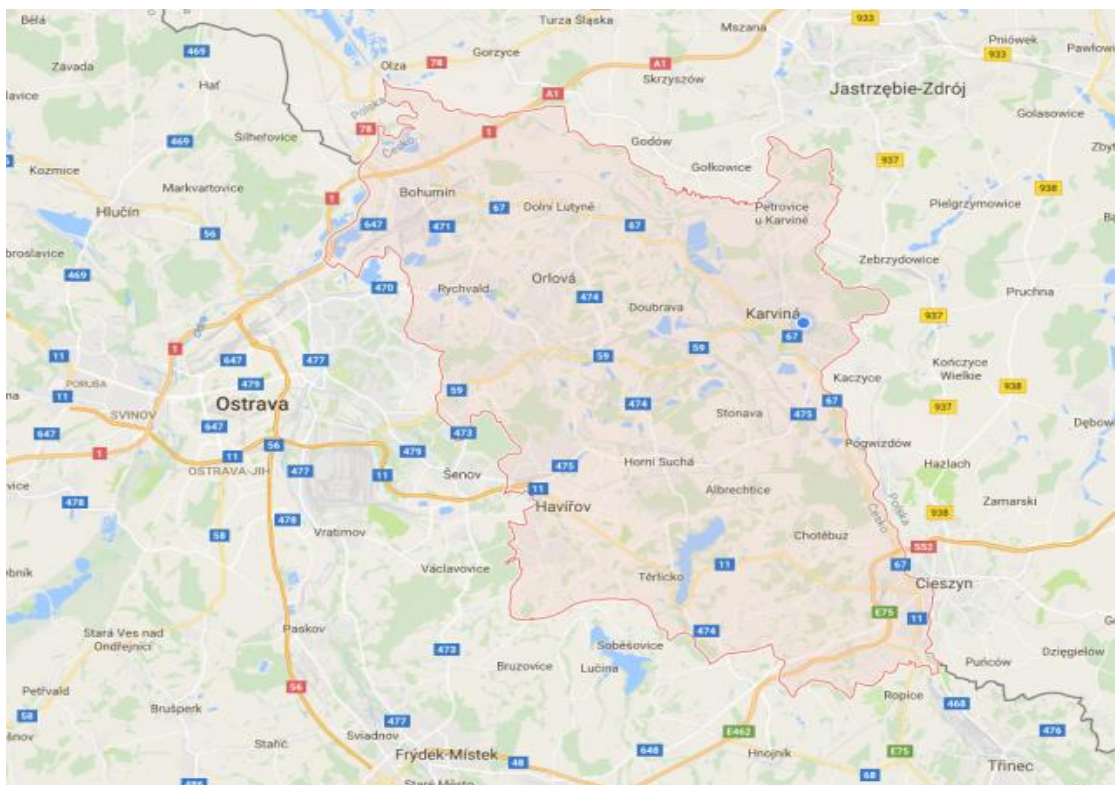
Poslední část práce informuje o potenciálu regionu prostřednictvím SWOT analýzy, která podává ucelený obraz o plusech a příležitostech regionu pro svůj rozvoj. V přílohách jsou uvedeny jednotlivé tabulky, mapová díla, fotografie okresu na počátku 90. let čerpané

z publikace Okres Karviná (Plaček, V., 1984) a vlastní fotografie okresu pořízenými v roce 2016 a 2017.

2 VYMEZENÍ OBLASTI

2.1 Vymezení zájmového území

Okres Karviná se nachází v severovýchodní části České republiky v Moravskoslezském kraji na dolním toku řeky Olše. Rozlohou 356 km² je okres Karviná čtvrtým nejmenším v České republice. Severozápadní část okresu je zároveň státní hranicí s Polskou republikou. Hranice má přírodní charakter a je tvořena významnou řekou Olší. Druhou nejdelší hranici tvoří s okresem Frýdek – Místek na jihozápadě, dále Ostrava – město na východě a nejmenší část s okresem Opava na severovýchodě. Sídlem okresu je město Karviná. Celkově je v okrese 17 obcí a z toho 7 se **statutem města**. Jsou to **Bohumín**, Dolní Lutyně, **Rychvald**, **Petřvald**, **Orlová**, Doubrava, Dětmarovice, Petrovice u Karviné, **Karviná**, Stonava, **Havířov**, Horní Bludovice, Horní Suchá, Těrlicko, Albrechtice, Chotěbuz a **Český Těšín**. Nejsevernější bod okresu nalezneme na soutoku Olše s Odrou, nejjihnější bod v polích u Horního Žukova cca 2 km od obce. Nejzápadnější bod patří řece Odře a jejímu mrtvému rameni ve Vrbici a nejvýchodnější bod najdeme v údolí Olše asi 3 km od Českého Těšína.



Obr. 1 Poloha okresu Karviná

Zdroj: www.google.maps.cz

Tab. 1 Základní charakteristika okresu Karviná (2016)

města a obce okresu	rozloha (km ²)	počet obyvatel	hustota zalidnění ob./km ²
Albrechtice	1 269	3948	311,1
Bohumín	3 103	21249	684,8
Český Těšín	3 380	24787	733,3
Dětmarovice	1 376	4184	304,1
Dolní Lutyně	2 488	5190	208,6
Doubrava	778	1220	156,8
Havířov	3 208	74101	2309,9
Horní Bludovice	898	2313	257,6
Horní Suchá	980	4537	463,0
Chotěbuz	1 061	1302	122,7
Karviná	5 752	55163	959,0
Orlová	2 467	29524	1196,8
Petrovice u Karviné	2 047	5333	260,5
Petřvald	1 263	7126	564,2
Rychvald	1 702	7280	427,7
Stonava	1 387	1889	136,2
Těrlicko	2 465	4372	177,4
Okres Karviná	35 624	253518	711,6

Zdroj: Malý lexikon obcí. 2016. [online]. [cit. 2017-01-04]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/sldb/pocet-obyvatel-a-domu-podle-vysledku-scitani-od-roku-1869>>.

2. 2 Nástin historického vývoje a sídelní struktury

Podle Plaček, a kol. (1984) můžeme tvrdit, že Karvinsko má téměř tisíciletou historii. Karvinsko se vyvíjelo v rámci Těšínského knížectví se sídlem v Těšíně. Bohužel nedostatek archeologických nálezů a písemných pramenů nám nedovoluje historii tohoto okresu objasnit tak, jak bychom si přáli. Předpokládá se, že první osídlení je spojováno s kulturou tzv. popelnicových polí, tedy osídlení Bílých Charvátů a Holasiců, jež bylo prokázáno archeologickým nálezem na Opavsku. Podle dokumentace Holasiců a to v 7. – 9. století a 12. – 13. století mohlo dojít k utvoření Těšínska v průběhu doby bronzové. Pro Karvinsko je **významný rod Piastovců**, který sdílel společně s Opolským vévodstvím oblast Těšínska a to v období od roku 1289 až 20. let 14. století, kde v průběhu tohoto období můžeme již doložit řadu existujících obcí na Karvinsku. Vlastnictví benediktinského řádu zasáhlo do vývoje tak, že zahájili kolonizační činnost na dnešním území Orlovska a Karvinska. Vlastnictví benediktýnů bylo potvrzeno ke konci 13. století, které během pár let vytvořilo další osady nejen na Orlovsku a Karvinsku, ale i Bohumínsku a v blízkosti Těšína. Dnešní osídlené území je velice podobné

právě tomuto ze 13 století. Z těch známějších obcí se již v této době objevovali Petřvald, Rychvald, Dětmárovice a další. Nejvíce se v oblasti objevovali Slované, Poláci a Lužičtí Srbové. V polovině 14. století, kdy těšínský kníže předává léno českému králi, vzniká několik měst a mezi nimi i Fryštát. Ke konci 15. století se dovídáme první zmínky o Albrechticích, Stonavě, Prstné, Zavadě (části Petrovic u Karviné), Darkovu a dalších. Kolonizace Karvinska vyvrcholila mezi 14. a 15. stoletím, později už docházelo jen k nepatrným změnám.

Období 16. a 17. století se vyznačuje feudály a poddanými. Těšínská knížata i přesto, že měla hluboko do kapes, si žila na vysoké noze, zadlužila se a tím vstoupila do popředí střední třída. Samozřejmostí je nespokojenost poddaných. Rody zanikají a nové vznikají, přichází nové ze slezského, moravského i malopolského prostředí. Po bitvě na Bíle hoře se na Karvinsku usazují i cizinci, kteří zbohatli ve službách Ferdinanda II. Několik z nich ovládli jednotlivé osady jako Taaffové Ráj, Saint Genois Horní Suchou a nejznámější Larisch-Monnichové Karvinsko a Fryštátsko.

Obyvatelé v okrese přibývaly už od 15. století, jak je zmíněno výše, ale v 2. polovině 18. století to bylo zvláště markantní. Problémem bylo, že ale stejnou řadou nepřibývala zemědělská půda. A opět nastává problém mezi poddanými a feudály, kteří se zaměřovali na úrodné půdy. A s růstem obyvatel se zemědělská půda na jednoho stále snižovala a to bylo zemědělství tehdy ještě stále hlavním zdrojem obživy. Poddaní se snažili utíkat z jednoho panství na druhé, v některých případech prchali úplně. V tomto období také Bedřich II. připojuje část Slezská k Prusku, dostávají poddaní jakési úlevy. V celém tomto období utlačování a vykořisťování probíhalo jakési povstání, které započalo začátek 18. století na Těšínsku poté i v Dolní Lutyni. Významnou osobností byl i Ondra Foltýn, který se snažil o potlačení omezování vrchnosti poddaných. Jozef II. v osmdesátých letech omezil dosavadní rozsah roboty a jiné feudální povinnosti. V roce 1776 první vrty na uhlí na larischovém panství. Osmnácté století se vyznačuje hlavně neustálými souboji mezi poddanými a vrchností, neustálým vykořisťováním a stagnací výroby a na druhé straně rozmachem řemeslné a průmyslové výroby – nejvýznamnější v okrese bylo vaření piva, výroba kořalky a plátenictví, obrovský růst populace a rychlá sociální diferenciací obyvatelstva.

Na přelomu 18. a 19. století došlo k inflaci, spekulacím ohledně průmyslové činnosti, problémů se zásobováním, dopravě, oběhu a znehodnocování peněz to vše díky Napoleonským válkám. Karvinsku nepomohly ani epidemie cholery a úplavice, které zde řídily na začátku 40. let 19. století. Začal tzv. **bramborový mor** – jedno z nejhorších a nejtěžších období pro poddané. Třicátá léta 19. století jsou významná pro hraběcí rodinu Larisch-

Monnichů, která ovládla celé okolí Karvinska. Hrabata pomohla k rozvoji v rostlinné výrobě – pěstování brambor, nové druhy likérů a vodek a například založení cukrovaru. Začíná velký **rozvoj hornictví** první vrty, jak je uvedeno výše byly na území larischového panství již od roku 1778 v části Doubrava park roku 1822. Do konce roku 1850 bylo v zájmovém území vyhloubeno devět jam. Do rozvoje hornictví byl investován feudální kapitál, kapitál šlechty a zbohatlého měšťanstva. Dokončení výstavby první koleje Ferdinanda II bylo obrovským začátkem pro další rozvoj v textilní výrobě a železářství. Konec 1. poloviny 19. Století se vyznačuje rozvoje kulturního i politického života v okrese. Seskupovali se skupiny měšťanstva naladěné na stejnou politiku revolučního myšlení, které vyvrcholilo v březnu 1848, když ve Vídni vypukla revoluce. Poddaní přestali robotovat a odvádět platy. Revoluce byla potlačena, ale hlavním ziskem bylo zrušení roboty. Revoluce přivedla k moci buržoazii, došlo ke změně sociální struktury a do popředí se dostávají kapitalističtí podnikatelé. Došlo k administrativně správním změnám v roce 1850 bylo založeno sídlo okresu ve Fryštátě.

Na Karvinsku začíná éra kapitalistického rozvoje. Započala snaha zapojit okres do širších souvislostí hospodářského i politického života. Snadný byl i přístup k hlavnímu městu Vídni. I přes pokrok hospodářského vývoje však Karvinsko nebylo považováno za svébytnou průmyslovou oblast, ale část ostravské průmyslové oblasti. Z hlediska počtu obyvatel se opět vzestupná tendence růstu obyvatelstva nezastavila. Přibývalo obyvatelstvo hlavně z oblasti Opavska, Jesenicka a Moravy. Nepočtenější třídou byla dělnická a na prvním místě stáli pochopitelně horníci. Došlo k zvýšení počtu jam a jen na samotných dolech Larische pracovalo více jak 3 a půl tisíce horníků, kteří těžbu uhlí od začátku 60. let ztrojnásobili. Z důvodu silící dělnické třídy pozvolna začíná vliv socialismu. Od těchto dob, se historie a rozvoj Karvinska točí kolem horníků samotných. Na konci 19. století už na dolech pracuje téměř šest tisíc pracovníků. Hrabě Larisch byl také vlastníkem továrny na zinkové barvy v Petřvaldě či chemické továrny v Petrovicích. Pro potřeby hutnictví dochází k rozvoji dopravní sítě, nákladní i veřejné dopravy. Dále došlo k prodloužení, či propojení železničních tratí s Karvinskem. Dalším pozitivem bylo zkrácení doby dojížděky do práce, omezení pěší docházky, rozkvět umístění průmyslu v místech dobrých železničních spojení.

Počátek 20. století začíná s příchodem Rakouské báňské a hutní společnost, která koupila průmyslové podniky na Karvinsku, což byl zásah do vlastnických poměrů. Došlo ke zkvalitnění a modernizaci výroby. Vliv industrializace zasáhl i do zemědělství. Na statcích Larische se kladlo za důraz meliorizace, pravidelné hnojení třeba guánem či superfosfátem. Na venkově stále pokračuje sociálně diferenciací proces. Hranice s Polskými sousedy mělo za dostiučinění národnostně smíšenou oblast. Projevovalo se zde několik národnostních hnutí.

Stále se více a více do popředí dostává dělnická třída, jejíž politický život začal na konci 19. století. Vzniká místní odborový spolek horníků, který vyslal Petra Cingra na kongres horníků v Paříži a vzniká první karvinský dělnický list. Obrovský růst dělnictva se projevil na samém počátku 20. století a dochází k růstu politických i odborových organizací. Horníci si vybojovali zvýšení mezd, 9 hodinovou pracovní dobu a mnoho dalšího.

Během dvacátých let 20. století, se Karvinsko stalo oblastí politických nepokojů, vojenských tažení a hlavně oblastí nejistoty, která nepůsobila dobře na tuto průmyslově a strategicky významnou oblast. Hlavně z důvodů nárokování území z jednotlivých oblastí způsobené národnostní smíšenou oblastí. Bohužel se ale buržoazní politikové obou sousedních zemí neshodli, kde povede hranice, proto v roce 1920 na konferenci v Belgii došlo k rozhodnutí, že hranici bude tvořit řeka Olše. V tomto období rovněž dochází k pozemkové reformě, která nebyla nejspíše nejlepším rozhodnutím, kdy na jedné straně živilo přes 14 tisíc rodin pouze 0,2 ha a na straně druhé 19 velkostatkářů vlastnilo přes 4 a půl tisíce ha. I v hospodářství se projevily komplikace díky národnostní pestrosti obyvatelstva. Sečteno podtrženo Karvinsko, na svém úplném začátku století, bylo typické různorodou národností, problematikou hranic a průmyslově – proletářským charakterem.

30. léta 20. století se vyznačují **světovou hospodářskou krizí**, která i na Karvinsku měla svá specifika. Nejvíce byl krizí postihnut „uhlohrabě“ Larisch, těžba do roku 1993 klesla o více jak 12 % a horníci se v práci ukázali maximálně třikrát za 14 dnů. Propouštělo se i na šachtách Hlavní a Nová jáma v Orlové-Lazích a dalších. Odvětví, které krize dohnala byly i železářské a kovozpracující závody. Probíhalo několik stávek zaměstnanců ze všech odvětví. Buržoazie některé potlačit zvládala, některé však ne. Proto věřila, že nastupující Adolf Hitler a jeho záměry z knihy Main Kampf, alespoň zlehka zachrání současnou situaci.

Výsledky politických voleb ve 40. letech na Karvinsku opět a zase umocňovaly závažnost národnostní problematiky v oblasti. Bylo to tedy nutné, aby KSČ vytvořila takový program, aby na obyvatelstvo německé a polské, žijící v regionu, zmařil vliv sousedních zemí. V listopadu 1936 KSČ vytyčila program demokratického národnostního vyrovnání. Obsahovala například to, že půda půjde do vlastnictví těm, kteří ji obdělávají. Od roku 1938 se snažili autonomistické síly Polska resp. strany Zwiazek Slaskich Katolikow a Stronnictwa Ludowego připravovat k anexii Těšínska ve prospěch Polska. Do nepříznivé situace se dostává celé Československo v červnu téhož roku, kdy se hitlerovské vojsko přibližuje k hranicím a nárokuje si území. 1. října vedoucí síly Polska využily špatné situace Československa a vynutily připojení Těšínska. Německo ponechalo Těšínsko polské straně pouze dočasně z jasného důvodu. 1. září

roku 1939 Německo přepadává Polsko a Karvinsko i s Těšínskem, potřetí mění státně politickou příslušnost.

Dnešní oblast Těšínska a Karvinska připadla mnichovskému diktátu a bylo zde vytvořeno 11 úředních obvodů. Nejdůležitějším cílem bylo vytvořit z Horního Slezska německou zemi, za jakýchkoliv podmínek. Hospodářství Karvinska a okolí bylo ihned převedeno do německých rukou, takže z Báňské hutní společnosti jsme měli Karwin – Trzynietz A. G. apod. V dolech došlo k „poněmčování“ cestou takovou, že horníci měli být přesunuti do oblasti Porúří a dále k zvýšení výroby formou nucených prací. V průběhu války se rozvíjela pouze odvětví, nutná k válce tedy Koksovna nebo prádlo a uhlí v Karviné. Obyvatelé Těšínska a Karvinska obdrželi potravinové lístky. Ve všech odvětvích, politickém postavení, pracovních možnostech či potravinových lístcích byli Poláci vždy znevýhodněni oproti ostatním národnostem. Hlavní vlnou byla také úplná germanizace, německé nápisy, úřady s tlumočníky, či sankce proti slovanskému nářečí „po naišmu“. Další formou „peče o němečtí“ byla výstavba školských inspektorátů, poněmčování pomocí kulturních zařízení, došlo k vystěhování několika stovek polských rodin pro uvolnění bytů pro přicházející Němce, převádění neněmeckých zemědělských usedlostí, kde měli nastoupit němečtí přesídlenci.

Vojenské odbojové organizace se začaly tvořit už v roce 1942 například Armia Krajowa, která byla bohužel gestapem rozbita. Když zvítězila sovětská vojska u Stalingradu, vzniká v roce 1943 nová organizace Tempo. Na Těšínsku o rok později zpravodajský oddíl Nadjožný. Území dnešního okresu bylo osvobozeno 1. gardovou armádou 4. ukrajinské fronty. 1. května 1945 byly osvobozeny obce Vrbice, Pudlov, Záblatí, Dolní a Horní Lutyně a další.

Po roce 1945 se Karvinsko s Bohumínskem stávají součástí okresu Fryštát. Tvořilo jej 31 obcí Albrechtice, Bohumín, Nový Bohumín, Darkov, Dětmárovice, Doubrava, Fryštát, Horní a Dolní Lutyně, Karviná, Lazy, Louky, Dolní Marklovice, Staré Město, Orlová, Petrovice, Petřvald, Poruba, Prstná, Pudlov, Ráj, Rychvald, Skřečoň, Stonava, Dolní, Horní a Prostřední Suchá, Věřnovice, Vrbice, Záblatí a Závada. Celkem zde žilo 129 461 obyvatel. V politice umocňují svou sílu KSČ i přesto, že to nemají ze začátku jednoduché se svým volebním heslem „Republice více práce – to je naše agitace!“ zvítězila skoro se 43 % všech voličů. Územní změny pro frýštátský okres byly takovéto – Německá Lutyně, dostala název Dolní Lutyně, pro Polskou Lutyni – Horní Lutyně. Obce Dolní a Prostřední Suchá byly sloučeny v obec Dolní Suchá. Sloučení se dočkaly i části Lazy, Poruba a Orlová v jednotnou obec Orlová. Po roce 1948 vznikl Bohumín, jehož součástí se staly Bohumín, Nový Bohumín, Pudlov, Skřečoň a Záblatí, které se v roce 1954 opět

rozdělila v tyto samostatné celky. Rok 1948 také přinesl pro Karvinsko řadu pozitivních změn a to zákon o prvním československém pětiletém plánu.

Plánovaná výstavba socialistické společnosti začala rokem 1949. Základem byl už výše zmíněný pětiletý plán zaměřený na výstavbu a přestavbu národního hospodářství a přechod zemědělství k velkovýrobě. K plnění plánů přistupovalo Ostravsko a Karvinsko již v nových administrativně organizačních poměrech. **21. prosince 1948 byl nově vymezen okres Karviná.** Od roku 1948 probíhalo nejvíce změn v územní organizaci okresu. V čele stanul Okresní národní výbor, který řídil 11 obcí okresu Karviná. Byly to nově Karviná (zahrnující Fryštát, Ráj, Staré Město a Darkov), Dětmárovice, Dolní Lutyně, Dolní Suchá, Orlová, Petrovice (zahrnující Marklovice, Prstnou a Zavadu) a dále obce Petřvald, Doubrava, Horní Suchá, Louky, Rychvald, Stonava a Věřnovice. Sídlo KSČ se přemístilo z Orlové do Karviné, která se stala největší sídlištní aglomerací. Nutností bylo vytvoření městských částí Karviné, z důvodu vysoké hustoty zalidnění. Tak vznikly Karviná – Fryštát, Karviná – Doly, Karviná – Darkov, Karviná – Ráj, Karviná – Stalingrad, Karviná – Staré Město a Velká Orlová. Obec Petrovice se po sloučení stala druhou největší, co se rozlohy týče a devátou nejlidnatějším okresu. V roce 1956 vzniká nové město Havířov sloučením Dolních Bludovic, které byly odtrženy od Českého Těšína, Šenova a Šumbarku, které náleželo do okresu Ostrava – venkov. Na konci padesátých let z důvodu snížení počtu okresů z důvodu zkvalitnění a zvětšení územního rozsahu působnosti byly ke Karvinsku připojeny obce Havířov a Bohumínsko. Koncem padesátých let na Karvinsku žilo přes 126 tisíc obyvatel ve 14 obcích a stává se druhým nejlidnatějším okresem v Ostravském kraji. Těžilo se v 17 úhelných dolech soustředěných v Karviné a Orlové. Došlo i k výstavbě nových dolů například Velkodůl 1. máj. Karvinsko pokrylo dvě pětiny veškeré těžby koksovateľného uhlí. Padesátá léta končí i nemilou událostí, kdy vybuchl v dole Doubrava metan. Výborné výsledky v pětiletce měl i závod Kovona Karviná.

Píše se rok **1960** a pro Karvinsko to opět znamená **další územní reorganizaci**. 1. července bylo k okresu připojeno 9 obcí z okresu Český Těšín (Albrechtice, Český Těšín, Chotěbuz, Dolní Těrlicko, Horní Žukov, Horní Těrlicko, Hradiště, Mistřovice a Stanislavice), 7 obcí z okresu Ostrava – venkov (Bohumín, Dolní Datyně, Pudlov, Skřečoň, Starý Bohumín, Vrbice a Záblatí) a navíc nové město Havířov. Okres Karviná tedy k tomuto roku čítá celkem 29 obcí. Je nejmenším okresem v severomoravském kraji, ale opět druhým nejlidnatějším (Plaček a kol., 1984). Počet obyvatel v okresu stoupl do roku 1961 až 1980 na 170 887 z původních 132 tisíc. Obyvatelé se hlásí k české, která je nejpočetnější, polské a slovenské národnosti. Po stránce hospodářské spadá okres do ostravské průmyslové aglomerace. Přes 52 tisíc obyvatel je zaměstnáno v průmyslu, kde stále dominují doly, úpravny uhlí, koksovny a elektrárny. Díky

reorganizaci se zapojila do průmyslu Karvinska i Železářny a drátovny Bohumín. V roce 1980 pracuje v průmyslu o 2 000 zaměstnanců více, než v roce 1961. I přesto zaměstnanců v průmyslu ubývalo z důvodu mechanizace. Na konci 80. let začíná výstavba dolu Darkov, jsou vybudovány nové úpravny na uhlí, bylo rekonstruováno několik elektráren. Největší stavbou páté pětiletky socialismu v kraji byla elektrárna Dětmárovice, uvedena do provozu v roce 1976.

Cílová hesla období byly podle Plačka a kol. (1984) „Do roku **1970** vyřešit bytový problém“ nebo „Splnit třetí pětiletku v zemědělství za 4 roky“. Ovšem tyto příliš vysoké nároky a celkové tempo růstu výroby neodpovídaly reálným možnostem našeho okresu, kterého se také dotkly jeho zdravého vývoje. Snižování těžby uhlí v OKR vedla k závislosti dovozu tekutých paliv nebo omezení bytové zástavby.

Od roku **1973-1975** proběhlo v okrese několik změn. V těchto letech došlo ke **slučování a oddělování jednotlivých obcí**. V těchto letech se připojila Horní Suchá k Havířovu jako jeho šestá oblast. V roce 1990 se stala opět samostatnou obcí. Také Louky k městu Karviná nebo Věřnovice k Dolní Lutyni. 1. listopadu roku 1980 má okres Karviná 13 obcí. Obec Chotěbuz se během tohoto období připojila k Českému Těšínu a první den roku 1998 se od Českého Těšína opět oddělila. Samostatnost skončila v roce 1974 i obci Doubrava. Obec svoji samostatnost nabyла až v roce 1991. K obci Těrlicko, byla připojena také obec Hradiště a tato podoba obce přetrvává dodnes. Dnešní část města Bohumína Pudlov byla k Bohumínu připojena již na konci 50. let, avšak v roce 1954 se stává samostatnou obcí. O dvacet let později se stává součástí města Bohumín.

I přes veškerou snahu o vybudování nových pracovních míst v odvětví těžby černého uhlí, jak je výše zmíněno, začíná stagnace těžby černého uhlí, která vyvrcholí rychlým útlumem v letech devadesátých. Zastavila se těžba neefektivních dolů František, Dukla a dalších. Nastává problém jak ve strojírenském tak elektrotechnickém průmyslu a rozpadu velkého stavebnictví v okrese. Obrovská nezaměstnanost byla zčásti zahnána přechodem k drobnému podnikání, do služeb či starobního důchodu. Poté se postupně začaly objevovat investiční záměry a tak vznikají nové průmyslové zóny – „Nové Pole“ v Karviné nebo „Pod zelenou“ v Českém Těšíně. Ze státní kasy putují dotace na rekvalifikace a další přeškolení. Bohužel i přes veškerou snahu nezaměstnanost narůstala a v roce 2009 dosáhla 14,39 %. Lepší stránkou Karvinska v těchto letech je rozvoj infrastruktury, obchodních sítí a rekonstrukce historických center.

V roce 2001 čítá okres 16 obcí (Albrechtice, Bohumín, Český Těšín, Dětmárovice, Dolní Lutyně, Doubrava, Havířov, Horní Suchá, Chotěbuz, Karviná, Orlová, Petrovice, Petřvald,

Rychvald, Stonava, Těrlicko) s celkovým počtem přes 280 tisíc obyvatel. Poslední územní změna v okrese proběhla v roce 2007, kdy obec Horní Bludovice byla převedena z okresu Frýdek-Místek do okresu Karviná, která se tak rozrostla na svůj finální počet obcí – 17 (ČSÚ, 2012).

3 FYZICKO-GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA OKRESU KARVINÁ

Podle **geomorfologického členění** okresu Karviná je zajímavostí to, že se rozkládá na dvou soustavách, a to Vněkarpatské sníženiny a Vnější Západní Karpaty. Do oblasti patří dva celky Ostravská a Těšínská pahorkatina, kterou přibližně dělí železniční trať Havířov – Chotěbuz (ČSÚ).

Celý Karvinský okres je typický pestrá geologickou stavbou. Nejvýznamnějším časovým obdobím je karbon, který trval téměř 65 miliónů let a v jeho sedimentech se nacházejí ložiska černého uhlí a dalších nerostných surovin. Miocenní sedimenty jako plážové písky, šterkopísky a mnoho vápnitých a nevápnitých jílu se objevily v období mladších třetihor. V jižní části Bruzovické pahorkatiny se můžeme setkat s výskyty vulkanických hornin. Další horniny v karvinském okresu jsou od svrchní jury až po spodní křídou. Jsou to například slepence, jílovce nebo pískovce. Současné území je tvarováno hlavně čtvrtohorními fluvialními, glaciálními a eolickými sedimenty, hlavně hlinitopísčitymi nánosy a pleistocenními šterky. Fluvialní šterky – nejstarší kvartérní usazeniny - v jejichž nadloží se nachází sprašové hlíny, najdeme podél řeky Olše. Z důvodu těžebního průmyslu patří k dalším typickým sedimentům haldy, skládky odpadu a pískovny. Jak je výše zmíněno, typický pro tuto oblast je těžební průmysl, díky kterému dochází k poklesu terénu a z následků jsou to například zatopení lužního lesa v Karviné – Louky nebo sklon kostela sv. Petra z Alkantáry v karvinské části Doly.

Celkově je georeliéf převážně plochý, místy mírně vlněný a více než 76 % plochy se řadí do intervalu 200 – 300 m n. m.

Klimaticky náleží zkoumané území do jednotky MT10, tedy do oblasti mírně teplé podle klimatologické charakteristiky E. Quitta, 1971. Charakteristické jsou dlouhé, teplé a mírně suché letní měsíce. Průměrná teplota vzduchu se pohybuje okolo 9 °C a průměrný roční úhrn atmosférických srážek dosahuje 700 – 800 mm, kde maxima se můžeme dočkat v červenci. Průměrná letní teplota je v okresu okolo 29 °C a zimní kolísá okolo – 15 °C. Jde o nejlhčí nížinnou oblast českých zemí (Culek, 2013). V okresu nalezneme dvě klimatologické automatizované stanice II. typu a to nedaleko Hasičské stanice v Karviné a v bohumínské části Záblatí.

Hydrologie okresu se váže hlavně na řeku Olši. Okres Karviná patří do povodí řeky Odry a Baltského úmoří. Řeka Olše tvoří přírodní hranici s našimi polskými sousedy v délce více jak 25 km. Olše, které se jinak než, v Karviné a okolí, Olza neřekne, pramení v Polsku východně od Jablunkova. Název Olza je používán v Polsku a je nejspíše staroslovanského původu a starší

než hydronymum Olše. (Plaček a kol., 1984) V bohumínské části města Kopytov se vlévá do Odry.

Do řeky Olše ústí Petrůvka, Šadovský potok v Těšíně, Karvinská Mlýnka, Karvinský potok, Lutyňka, Larischův potok a Stonávka. Na posledním zmíněném levostranném přítoku leží vodní nádrž Těrlicko. O vybudování nádrže se rozhodlo v roce 1953 za účelem zásobování užitkovou vodou okolní doly a hutě. V současné době zaujímá 226 hektarů, hloubka dosahuje až 24 metrů a kapacita vody se pohybuje okolo 27 miliónů m³ vody a využívána je rekreačně, má funkci zásobní a retenční. Přesto že neleží v okrese Karviná, má vodní nádrž Žermanice, s okresem společnou řeku Lučinu, která protéká její údolní nádrží a karvinský okres opouští, ústím do Ostravice.

Karvinský okres je známý i tím, že je zde mnoho rybníků vzniklých ať už přímou či nepřímou činností člověka. Podél řeky Olše můžeme vidět Loucké a Olšinské rybníky. Největší z nich jsou Větrov, Čerpák, Melčina a další. Nejznámější vodní plochou v Karviné je tzv. Karvinské nebo Darkovské moře, které vzniklo díky hornické činnosti a výjimečné je tím, že má velmi kvalitní vodu a i z toho důvodu, nebyla zasypána jako většina poklesových sníženin. Nyní je využívána jako rekreační a sportovní zóna. Další rekreační vodní nádrží, kde za čistou vodou míří jak potápěči, tak nudisti je Kališovo jezero v Bohumíně u hranic s Polskem. Jedná se o bývalou šterkovnu s hloubkou až 45 metrů. Posledním zajímavým rybníkem je přírodní rezervace v obci Rychvald a to rybník Skučák. Nachází se v těsné blízkosti města a i přes to je zde útočiště zajímavých druhů rostlin a živočichů.

Po hydrologické stránce nejvýznamnější oblast, kterou nesmíme opomenout, jsou Lázně Darkov. Pro Karvinsko je specifická slaná voda, vyvěrající téměř ve všech dolech, která je využívána právě v lázních k léčebným účelům a patří k nesilnějším jodobromovým solankám v Evropě.

Nejhojněji jsou zastoupené **půdy** ilimerizované a pseudoglejové luvizemě. Matečným substrátem jsou sprašové hlíny, galciální a terasové sedimenty nebo hluboké zvětraliny. V Bohumíně a v okolí Havířova se setkáváme i s mírným oglejením. Dále se vyskytují rendziny, které se vytvářejí na karbonátových horninách a setkáváme se s nimi v JV části Karviné, u hranic s Polskou republikou v Petrovicích u Karviné a také v Bohumíně. Hnědé půdy nalezneme v celé délce nivy řeky Olše. Hlavním půdotvorným procesem je intenzivní vnitropůdní zvětrávání. V současnosti půdy okresu můžeme považovat za antroposoly, které jsou velmi rozsáhle kontaminovány imisemi.

Podle Biogeografického členění České republiky patří námi vybrané zájmové území do třech bioregionů a to Podbeskydský, Ostravský a Pooderský region.

Ostravský region – silné antropogenní narušení díky těžbě černého uhlí, husté osídlení, silně zastoupený průmysl, řady podmáčených stanovišť na hlínách, třetí dubo-bukový stupeň s hercynskými prvky, dubové bučiny, kulturní smrčiny, luhy, vlhké louky a antropogenně vytvořené vodní plochy, pískovcový flyš, ojedinělé vápence to vše je typické pro tento rozsáhlý bioregion. Charakteristické jsou bažiny, rašeliny a mokřadní společenstva. Flóra je relativně chudá a velkoplošně je zde vyvinutá antropogenní a náhradní polopřirozená vegetace vodních a pobřežních společenstev rybníků a slepých ramen.

Pooderský region – tvořen nivou Odry a jejími přítoky. Významný je zde lužní ekotyp tzv. polanecký dub. Třetí zasahující bioregion v okrese je charakteristický dubohabrovými háji, plochým reliéfem, smíšené porostliny jasanu, javorů a četná pole (Culek a kol., 2013). Území okresu spadá do 1. -3. lesního vegetačního stupně. Lesy pokrývají 14 % rozlohy okresu.

V okrese Karviná je několik chráněných území. V Havířově protéká řeka Lučina, která je významná svým meandrujícím úsekem nebo Stará řeka, která je přírodní památkou. Důvodem její ochrany je zachování mrtvého ramene řeky Lučiny s výskytem ohrožených druhů živočichů. V Záblatí, část Rychvaldu, se nachází rybníční soustava a ojedinělé větší rybníky. Nejznámější je rybník Skučák. Asi 900 metrů od Věřnovic spravuje AOPK ČR výraznou říční terasu řeky Olše s přirozeným lesním porostem.

4 SOCIO-EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA OKRESU KARVINÁ

4. 1 Vývoj počtu obyvatel

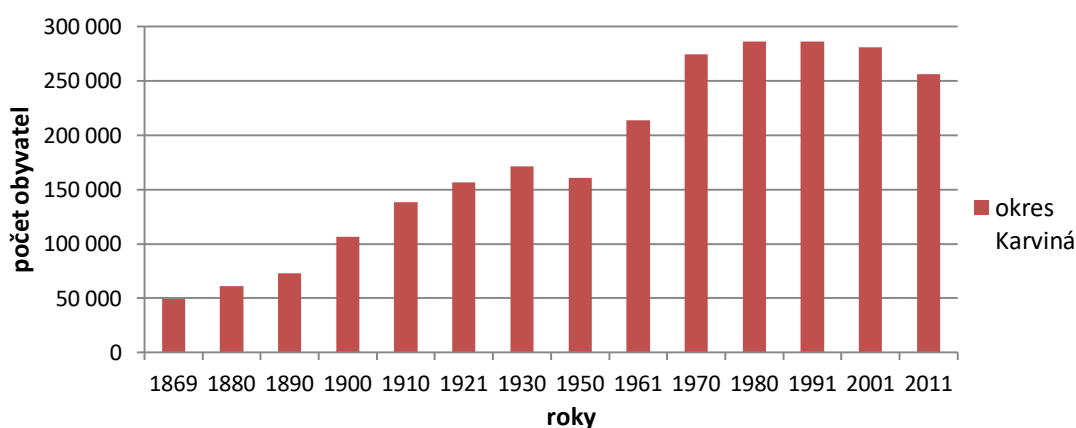
4. 1. 1 Historický vývoj počtu obyvatel

Počet obyvatel se od raného Těšínska až po dnešní Karvinský okres měnil. Na začátku 12. století začínají území kolonizovat Slované, Poláci a Lužičtí Srbové, ke konci století se k nim připojují i Němci. Během 13. století vzniká na současném území okresu mnoho nových obcí a s tím se zvyšuje i obyvatelstvo. Vyvrcholení kolonizace karvinského okresu proběhlo mezi 14. a 15. stoletím, poté docházelo jen k nepatrným změnám. Tehdy Těšínsko čítá celkem 12 780 obyvatel s hustotou zalidnění 5 obyvatel na 1 km². Na začátku 17. století se už dostáváme k počtu téměř 52 tisíc obyvatel s hustotou skoro 23 obyvatel na 1 km². V časech válečného tažení od roku 1620 počet obyvatel klesá. Když roku 1754 probíhalo úřední sčítání, které bohužel nebylo úplně přesné, Těšínsko mělo 68 408 obyvatel. Ke konci 18. století, za období habsburské monarchie, se obyvatelstvo dostává přes 100 tisíc obyvatel a okres se stává hustě osídlený. Další snížení obyvatelstva zavinila tzv. „hladová léta“ 1832-1847, kdy proti neúrodě, epidemii cholery, úplavícím a tyfu byl člověk bezmocný. Do roku 1848 zemřelo přes 21 tisíc obyvatel. Podrobněji můžeme z demografické stránky Karvinsko sledovat od roku 1849 po nástupu kapitalismu. V tehdejších okresech Bohumín a Fryštát žilo 32 tisíc obyvatel a v roce 1869 už 52 tisíc obyvatel. Přicházeli cizinci ze Slezska, Opavska či Jesenicka. Píše se rok 1921 a v Československu probíhá první sčítání lidu, kde počet žijících v okrese se vyšplhal na číslo 72 871 v zastoupení Čechoslováků, Poláků, Němců a cizinců, kteří přišli před 1. světovou válkou a neměli tak ještě československé občanství. Mezi dvěma světovými válkami neproběhly ve změně počtu obyvatel žádná markantní změny. Až v roce 1939, za nacistické okupace, bylo popraveno přes 5000 osob. Při sčítání obyvatel v roce 1942 byl okres Fryštát, Český Těšín polsky Czeszyn a několik obcí bývalého okresu Frýdek-Místek pospojováno a celkem zde žilo téměř 300 000 lidí. Po druhé světové válce se Karvinsko skládalo z 31 obcí, kde žilo přes 129 tisíc obyvatel. Během války zde zemřelo přes 11 tisíc obyvatel. Na počátku socialismu byl opět Karvinský okres pozměněn a v roce 1950 čítal 14 obcí a 111 611 obyvatel s hustotou 550 obyvatel na km² při rozloze 212 km². O 8 let později se počet obyvatel zvyšuje na 126 tisíc. V 50. letech byl na první místě v žebříčku s nejmenším přírůstkem živě narozených, výrazně vzrostla rozvodovost, na druhou stranu klesl trend vystěhovalectví z okresu. Jak jsme zmínili v předchozí kapitole, okres Karviná dostal svůj současný tvar v roce 1960, který přetrvává dodnes. Ke změnám docházelo v období let 1973-1975, kdy probíhalo slučování a oddělování obcí, zmíněno v kapitole Nástin historického vývoje a sídelní struktury. Změna na začátcích 21.

století je pouze připojení Horních Bludovic v roce 2007. Počet obyvatel v tomto roce vykazoval 218 769 obyvatel, při rozloze 347 km², s hustotou 630 obyvatel na 1 km².

4. 1. 2 Dlouhodobý vývoj počtu obyvatelstva

Dlouhodobý vývoj počtu obyvatelstva je sledován od roku 1869 a poslední sčítání proběhlo před šesti lety. Úkolem této podkapitoly je zanalyzovat vývoj počtu obyvatelstva v zájmovém okrese s pomocí daty z Českého statistického úřadu. Porovnáme obyvatelstvo s Moravskoslezským krajem a celou Českou republikou a zároveň srovnáme indexy vývoje počtu obyvatel.



Obr. 2 Vývoj počtu obyvatel v okrese Karviná v letech 1869–2011

Zdroj: Český statistický úřad [online]. [cit. 2017-01-04]. Počet obyvatel a domů podle výsledků sčítání od roku 1869. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/sldb/pocet-obyvatel-a-domu-podle-vysledku-scitani-od-roku-1869>>.

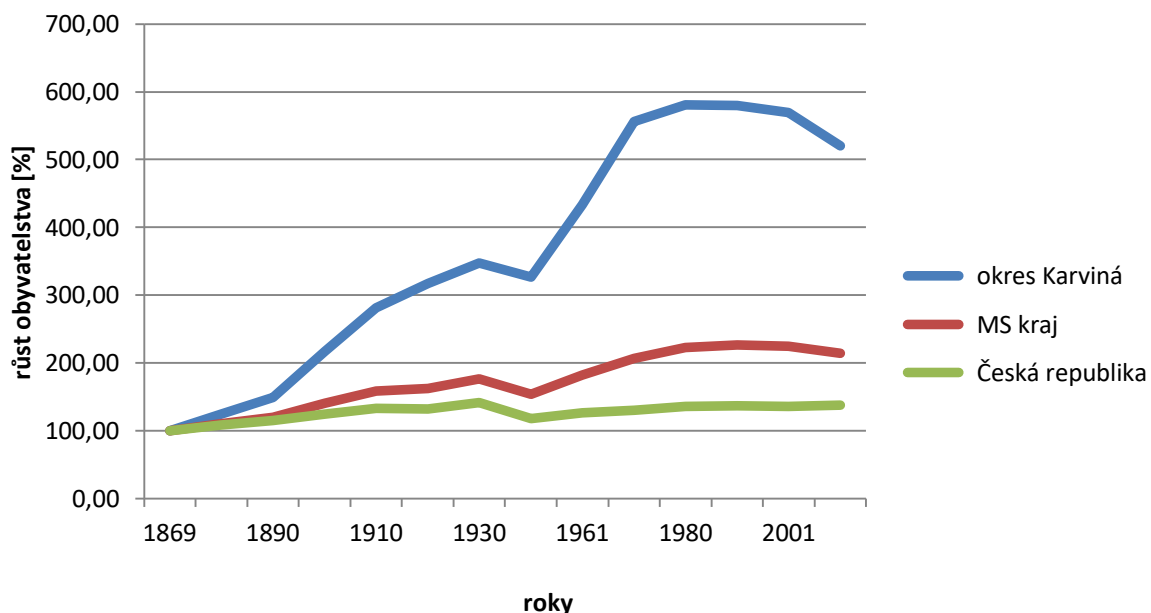
V okrese vývoj počtu obyvatel vzrůstá, což je jasné z obr. 2. V počtu obyvatel, také došlo k určitým změnám, které byly ovlivněny událostmi v tomto období. Od roku 1869, kdy měl okres téměř 50 tisíc obyvatel, začal počet obyvatel narůstat. V roce 1880 žilo v okrese přes 61 tisíc obyvatel, o 10 let později přes 73 tisíc a v roce 1900 měl karvinský okres více jak 100 tisíc obyvatel, což je během 30 let nárůst o více jak 50 %. Od roku 1900 se počet obyvatel v okrese Karviná stále zvyšoval až do roku 1930. Do roku 1950 klesl počet obyvatelstva o 11 tisíc obyvatel z důvodů druhé světové války. Největší nárůst byl zaznamenán mezi lety 1950 a 1970, kdy se Karvinsko pyšnilo počtem skoro 275 tisíc obyvatel. Tento obrovský nárůst obyvatel, byl způsoben rozvojem těžby černého uhlí na Karvinsku. Během těchto třech dekad až do roku 1980 stoupl počet obyvatel Karvinska ze 160 000 na 286 289 tisíc obyvatel. Od tohoto roku počet obyvatel na Karvinsku klesá, díky útlumu těžby černého uhlí, které zaměstnávalo téměř celý okres, se obyvatelstvo vystěhovává za lepší práci do jiných částí

republiky, a tak od roku 1980 do roku 2011 klesl počet obyvatel o 30 tisíc. V roce 2016 žilo v okrese ještě o 3 tisíce obyvatel méně.

Tab. 2 Bazické indexy vývoje počtu obyvatel okrese Karviná v letech 1869–2011 [%]

Rok	okres Karviná	MS kraj	ČR
1869	100,00	100,00	100,00
1880	124,39	109,90	108,69
1890	148,51	120,00	114,55
1900	216,60	140,26	123,91
1910	281,00	158,24	133,19
1921	317,26	161,65	132,30
1930	346,86	175,99	141,09
1950	326,09	153,81	117,59
1961	433,24	182,34	126,52
1970	555,93	206,81	129,64
1980	580,40	222,81	136,04
1991	579,81	226,64	136,17
2001	569,68	224,21	135,22
2011	519,79	213,72	137,95

Zdroj: Český statistický úřad [online]. [cit. 2017-01-04]. Počet obyvatel a domů podle výsledků sčítání od roku 1869. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/sldb/pocet-obyvatel-a-domu-podle-vysledku-scitani-od-roku-1869>, vlastní zpracování



Obr. 3 Bazické indexy vývoje počtu obyvatel okrese Karviná v letech 1869–2011 [%]

Zdroj: Český statistický úřad [online]. [cit. 2017-01-04]. Počet obyvatel a domů podle výsledků sčítání od roku 1869. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/sldb/pocet-obyvatel-a-domu-podle-vysledku-scitani-od-roku-1869>, vlastní zpracování

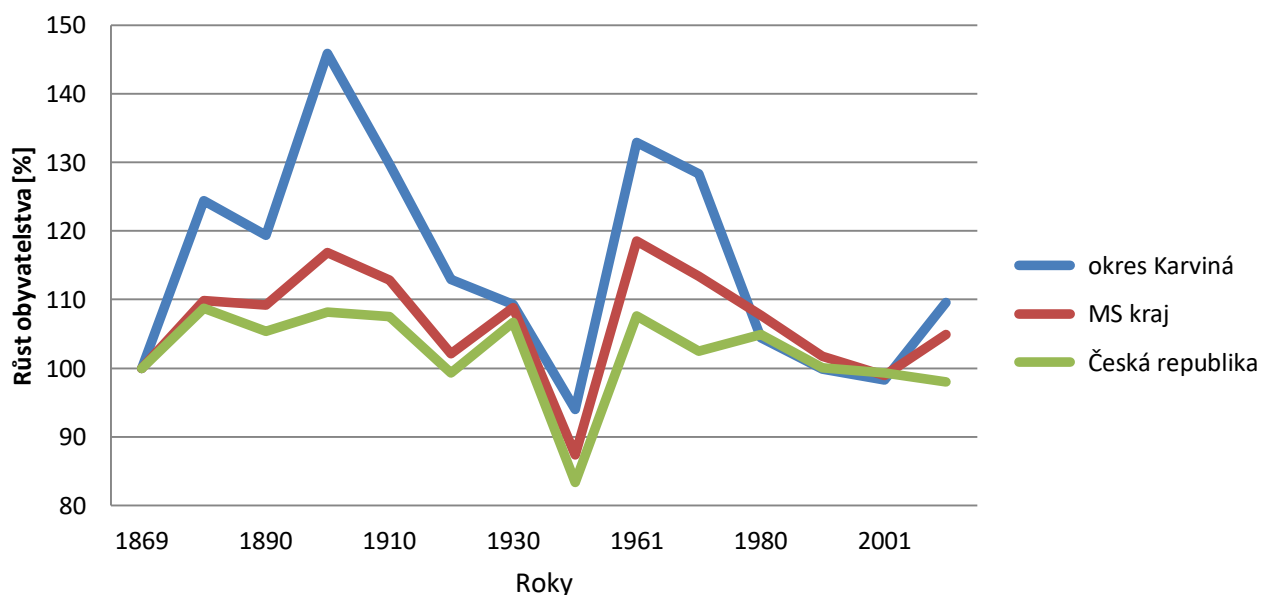
Z obr. 3 týkajícího se bazického indexu, je jasný rapidní růst. Graf nám zobrazuje hodnoty mezi jednotlivými roky a jejich růstem počtu obyvatel v procentech. Menší pokles nastal v období 1930 až 1950, což bylo zapříčiněno 2. světovou válkou, což je společné i pro okres Karviná. Co se týče grafu křivky MS kraje, můžeme si všimnout, že křivka do roku 1900 je téměř totožná s křivkou ČR. Změny v počtu obyvatel jak v MS kraji, tak v ČR jsou do roku 1950 skoro stejné. V MS kraji je nárůst od roku 1950 vyšší než v ČR.

Okres Karviná se odchýlil od hodnot MS kraje a ČR již od roku 1890. Tak obrovský nárůst obyvatel byl zapříčiněn rozvojem těžby černého uhlí. Největší nárůst zaznamenal raný socialismus tedy v období 50. a 60. let. Naopak klesající tendenci začal mít okres od 90. let, kdy započal útlum v těžbě, a lidé se z Karviné vystěhovávají. Tento trend trvá dodnes.

Tab. 3 Řetězové indexy vývoje počtu obyvatel okrese Karviná v letech 1869–2011 [%]

Rok	okres Karviná	MS kraj	ČR
1869	100,00	100,00	100,00
1880	124,39	109,90	108,69
1890	119,39	109,19	105,39
1900	145,85	116,88	108,16
1910	129,73	112,82	107,50
1921	112,91	102,15	99,33
1930	109,33	108,87	106,64
1950	94,01	87,40	83,34
1961	132,86	118,55	107,59
1970	128,32	113,42	102,47
1980	104,40	107,74	104,94
1991	99,90	101,72	100,10
2001	98,25	98,93	99,30
2011	109,60	104,91	98,02

Zdroj: Český statistický úřad [online]. [cit. 2017-01-04]. Počet obyvatel a domů podle výsledků sčítání od roku 1869. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/sldb/pocet-obyvatel-a-domu-podle-vysledku-scitani-od-roku-1869>>., vlastní zpracování



Obr. 4 Řetězové indexy vývoje počtu obyvatel okrese Karviná v letech 1869–2011 [%]

Zdroj: Český statistický úřad [online]. Počet obyvatel a domů podle výsledků sčítání od roku 1869. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/sldb/pocet-obyvatel-a-domu-podle-vysledku-scitani-od-roku-1869>>., vlastní zpracování

Řetězové indexy zobrazené v obr. 4 nám udávají nárůst (pokles) mezi jednotlivými obdobími. Česká republika má téměř stejné hodnoty s MS krajem s nepatrnými poklesy a růsty během sledovaného období. Už od prvního sčítání se Karvinsko odchylovalo, jak od MS kraje, tak ČR. Nárůst na Karvinsku byl mnohem vyšší. Do roku 1900 stále počet obyvatel stoupal, s odchylkou mezi lety 1880 – 1890 kdy došlo k poklesu. Od začátku 20. století začíná rapidní pokles obyvatelstva až do roku 1950. Mezi tímto obdobím počet obyvatel kleslo o více jak 51 %, což bylo způsobeno dvěma světovými válkami. Největší nárůst, je jasný od roku 1950 do roku 1961, kdy růst byl nejvyšší za celé sledované období. Počet obyvatel mezi těmito lety stoupl o 38 %. Od tohoto roku začíná počet obyvatel na Karvinsku klesat. Od roku 2001 počet obyvatel v okrese i MS kraji stoupá, celorepublikově však počet obyvatel klesá.

4. 2 Pohyb obyvatelstva

Populační dynamika obyvatelstva je ovlivněna jeho vývojem. Zahrnuje jej též prostorová mobilita, její vliv roste nepřímo úměrně velikosti prostorové jednotky, její vliv zaniká až na globální úrovni. Populační dynamiku rovněž ovlivňuje sňatečnost, rozvodovost či ekonomika.

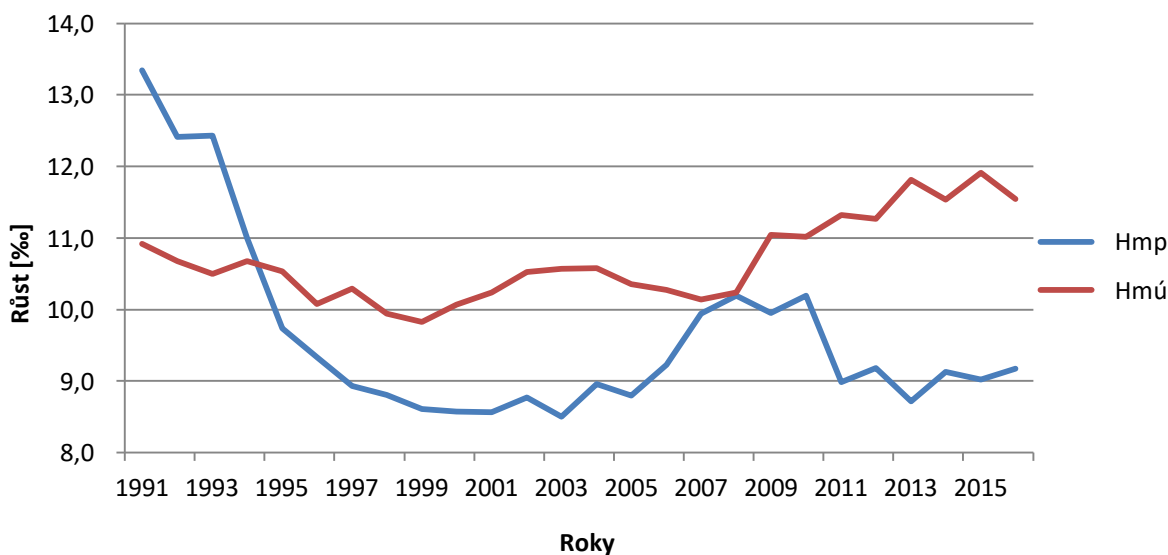
V další části si shrneme pohyby obyvatelstva tedy přírůstek počtu obyvatel za sledované období narozením a přistěhováním, úbytek počtu obyvatel za sledované období úmrtím nebo vystěhováním, přírůstky či úbytky obyvatelstva a její míru. Součástí informací o pohybu obyvatelstva jsou také sňatky, rozvody a potraty.

Tab. 4 Pohyb obyvatelstva v okrese Karviná v letech 1991-2016

Rok	SS	N ^z	Z	HMP	HMÚ	PP	P	V	Migrační saldo
1991	286 143	3 819	3 125	13,3	10,9	694	3 422	3 968	-546
1992	286 735	3 558	3 062	12,4	10,7	496	3 757	3 367	390
1993	287 397	3 573	3 017	12,4	10,5	556	2 890	3 166	-276
1994	287 637	3 164	3 071	11,0	10,7	93	2 277	2 376	-99
1995	287 400	2 799	3 026	9,7	10,5	-227	2 328	2 180	148
1996	287 320	2 683	2 896	9,3	10,1	-213	2 053	2 275	-222
1997	286 605	2 559	2 950	8,9	10,3	-391	1 888	2 149	-261
1998	285 963	2 519	2 843	8,8	9,9	-324	1 888	2 249	-361
1999	285 139	2 456	2 803	8,6	9,8	-347	1 863	2 373	-510
2000	284 153	2 437	2 862	8,6	10,1	-425	1 569	2 535	-966
2001	280 584	2 403	2 873	8,6	10,2	-470	1 790	2 765	-975
2002	279 361	2 449	2 939	8,8	10,5	-490	2 514	2 955	-441
2003	278 402	2 368	2 943	8,5	10,6	-575	2 598	2 891	-293
2004	277 508	2 487	2 935	9,0	10,6	-448	2 797	2 786	11
2005	277 158	2 439	2 869	8,8	10,4	-430	2 355	2 803	-448
2006	276 189	2 549	2 837	9,2	10,3	-288	2 111	2 729	-618
2007	275 401	2 737	2 793	9,9	10,1	-56	2 642	2 943	-301
2008	275 174	2 805	2 817	10,2	10,2	-12	2 218	2 740	-522
2009	274 197	2 728	3 028	9,9	11,0	-300	2 050	3 476	-1 426
2010	271 305	2 765	2 989	10,2	11,0	-224	2 067	4 568	-2 501
2011	264 211	2 375	2 990	9,0	11,3	-615	1 939	3 513	-1 574
2012	262 017	2 406	2 953	9,2	11,3	-547	2 158	3 767	-1 609
2013	259 619	2 262	3 067	8,7	11,8	-805	1 996	3 770	-1 774
2014	257 012	2 347	2 965	9,1	11,5	-618	2 262	4 039	-1 777
2015	254 573	2 296	3 033	9,0	11,9	-737	2 366	4 056	-1 690
2016	252 296	2 315	2 913	9,2	11,5	-598	2 463	4 013	-1 550

Zdroj: ČSÚ, Databáze demografických údajů za okresy ČR, vlastní zpracování, **Vysvětlivky:** SS – střední stav obyvatelstva, N^z – živě narození, Z – zemřelí, HMP – hrubá míra porodnosti, HMÚ – hrubá míra úmrtnosti, PP – přirozený přírůstek, P – přistěhovalí, V – vystěhovalí

Obyvatelstvo v okrese klesá, což můžeme konstatovat podle údajů z tab. 4. Při počátcích útlumu těžby černého uhlí, které začalo v roce 1991, se počet obyvatel zvýšil pouze v roce 1992 o cca 600 obyvatel. Od tohoto roku počet obyvatel stále klesá. S tímto se snižuje i počet živě narozený. Od roku 1995 v okrese nebyl kladný přirozený přírůstek. Nejhuře na tom bylo období let 1997 až 2003. Poté se PP zvedl, ale od roku 2009 opět klesá. Nejvyšší záporný přírůstek v tomto období byl v roce 2013. CO se týče přistěhovaných a vystěhovaných, vystěhovaných je stále více. Pouze v letech 1992, kdy se přistěhovalo 390 a v roce 2004 11 obyvatel, bylo migrační saldo kladné. S výjimkou roku 1992, 1995 a 2004, tak obyvatel vystěhovávajících se z okresu přibývá. Migrační saldo tedy roste v záporných hodnotách.



Obr. 5 Pohyb obyvatelstva v okrese Karviná v letech 1991-2016

Zdroj: Český statistický úřad [online]. Počet obyvatel a domů podle výsledků sčítání od roku 1869. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/sldb/pocet-obyvatel-a-domu-podle-vysledku-scitani-od-roku-1869>>, vlastní zpracování

Z obr. 5 můžeme vyčíst, že hrubá míra porodnosti byla nejvyšší na začátku sledovaného období, tedy v roce 1991, od tohoto roku měla klesající tendenci až do roku 1999, kdy se ustálila s malými změnami až do roku 2005, kdy začal její růst. V roce 2007 se hrubá míra porodnosti zastavila na 10,2 promile a od té doby opět klesá do roku 2013. OD tohoto roku se hrubá míra okresu pohybuje okolo 9 ‰.

Z grafu je jasné, že hrubá míra úmrtnosti neměla takové výrazné změny jako HMP. Od roku 1991 se pohybovala mezi 10 a 11 ‰. Nejnižší hrubá míra úmrtnosti byla v roce 1999. Od roku 2007 však úmrtnost stoupá a nejvyšší promile dosáhla v roce 2015.

Tab. 5 Pohyb obyvatelstva v MS kraji ve vybraných letech 1991-2016 [%]

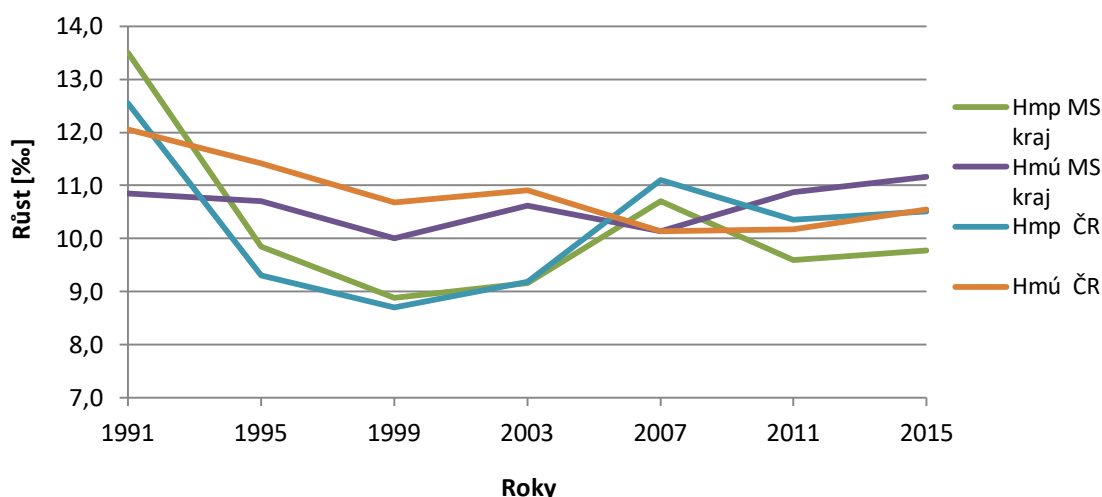
Rok	SS	N ^z	Z	HMP MS kraj	HMÚ MS kraj	PP	P	V	Migrační Saldo
1991	1 280 131	17 291	13 883	13,5	10,8	3 408	6 476	7 279	-803
1995	1 285 359	12 666	13 758	9,9	10,7	-1 092	4 334	4 360	-26
1999	1 278 071	11 355	12 788	8,9	10,0	-1 433	3 776	4 824	-1 048
2003	1 256 839	11 517	13 347	9,2	10,6	-1 830	6 508	7 019	-511
2007	1 249 897	13 373	12 668	10,7	10,1	705	7 350	7 448	-98
2011	1 230 613	11 807	13 384	9,6	10,9	-1 577	4 057	6 572	-2 515
2015	1 213 311	11 866	13 550	9,8	11,2	-1 684	5 125	7 806	-2 681

Zdroj: ČSÚ, Databáze demografických údajů za kraje ČR, vlastní zpracování, **Vysvětlivky:** SS – střední stav obyvatelstva, N^z – živě narození, Z – zemřelí, HMP – hrubá míra porodnosti, HMÚ – hrubá míra úmrtnosti, PP – přirozený přírůstek, P – přistěhovalí, V – vystěhovalí

Tab. 6 Pohyb obyvatelstva v ČR ve vybraných letech 1991-2016 [%]

Rok	SS	N ^z	Z	HMP MS kraj	HMÚ MS kraj	PP	P	V	Migrační Saldo
1991	10 308 682	129 354	124 290	12,5	12,1	5 064	14 096	11 220	2 876
1995	10 330 759	96 097	117 913	9,3	11,4	-21 816	10 540	541	9 999
1999	10 282 784	89 471	109 768	8,7	10,7	-20 297	9 910	1 136	8 774
2003	10 201 651	93 685	111 288	9,2	10,9	-17 603	60 015	34 226	25 789
2007	10 322 689	114 632	104 636	11,1	10,1	9 996	104 445	20 500	83 945
2011	10 496 672	108 673	106 848	10,4	10,2	1 825	22 590	5 701	16 889
2015	10 542 942	110 764	111 173	10,5	10,5	-409	34 922	18 945	15 977

Zdroj: ČSÚ, Databáze demografických údajů ČR, vlastní zpracování, **Vysvětlivky:** SS – střední stav obyvatelstva, N^z – živě narození, Z – zemřelí, HMP – hrubá míra porodnosti, HMÚ – hrubá míra úmrtnosti, PP – přirozený přírůstek, P – přistěhovalí, V – vystěhovalí



Obr. 6 Pohyb obyvatelstva v MS kraji a ČR v letech 1991-2016

Zdroj: ČSÚ, Databáze demografických údajů za okresy a ČR, vlastní zpracování

Srovnáme-li pohyb obyvatelstva ČR, MS kraje a okresu z tab. 6 a 7, tak okres Karviná má nejméně příznivé hodnoty. V MS kraji i v ČR je vyšší HMP, než v okrese. MS kraj ve vybraných letech neměl žádný nárůst obyvatel i z důvodů záporného migračního salda. Celorepublikově se lidé do Česka stále přestěhovávají. Střední stav obyvatelstva od roku 1991 stoupl o více jak 200 tisíc obyvatel. Největší počet přistěhovalých byl v roce 2007, kdy se do ČR nastěhovalo více než 100 tisíc lidí. Hodnoty HMÚ i HMP jsou mnohem příznivější než v MS kraji a okrese.

4. 2. 1 Potratovost, rozvodovost, sňatečnost

V následujících grafech a tabulkách jsou zobrazeny hrubé míry sňatečnosti, rozvodovosti a potratovosti dále i indexy rozvodovosti a potratovosti.

Tab. 7 Počet sňatků, rozvodů a potratů v letech 1991-2015 v okrese Karviná

	1991-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015
počet sňatků	9 653	7 542	6 391	6 646	5 658
počet rozvodů	4 887	4 879	5 209	4 530	3 588
počet potratů	12 635	8 447	6 033	5 620	4 699

Zdroj: ČSÚ, Databáze demografických údajů za obce ČR, vlastní zpracování

Tab. 8 Index rozvodovosti a potratovosti v letech 1991-2015 v okrese Karviná

	1991-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015
index rozvodovosti	50,6	64,7	81,5	68,2	63,4
index potratovosti	71,9	62,6	45,8	38,1	35,8

Zdroj: ČSÚ, Databáze demografických údajů za obce ČR, vlastní zpracování

Podle informací z tabulky 7 počet sňatků, rozvodů i potratů klesá. V současnosti sňatečnost dlouhodobě klesá a nemá společensky tak velký význam jako kdysi. Nejvyšší počet sňatků v okrese bylo v letech 1991-1995 a postupně počet sňatků klesá. Počet rozvodů od roku 1991 až 2010 kolísal okolo 4 800 během pěti let. Od roku však počet rozvodů klesl o skoro 1000. Počet potratů ovlivňuje legislativa, reprodukční zdraví ale i víra. Od 80. let bylo ženám umožněno podstoupit interrupci, proto došlo k významnému nárůstu. Do této doby ženy, které mohly podstoupit potrat, musely splňovat mírná kritéria jako například ženy nad 40 let, aby žena měla alespoň 3 děti apod. Počet potratů od roku 1991 rapidně klesá. Ve srovnání s obdobími 1991-1995 a 2011-2015 klesl počet potratů o více jak 250 %. Období 2001-2005 dosáhlo maximálního indexu rozvodovosti (81,5), tedy v tomto období došlo k téměř 83 rozvodům na 100 sňatků.

Hlavním problémem při zpracování údajů od roku 1991 bylo oddělení obce Chotěbuz, která se od města Český Těšín oddělila 1. 1. 1998. Údaje pouze pro tuto obec máme zahrnuty v tabulkách 9. 10. a 11. až od roku 2001, do roku 1998 patřila k městu Český Těšín.

Tab. 9 Hrubá míra sňatečnosti v letech 1991-2015 v okrese Karviná

	1991-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015
Albrechtice	19,0	23,8	21,1	25,9	22,4
Bohumín	30,7	25,1	25,4	27,2	22,5
Český Těšín	29,5	26,2	24,3	24,2	22,5
Dětmarovice	32,7	23,3	18,9	23,7	19,4
Dolní Lutyně	29,4	24,4	18,4	25,4	21,0
Doubrava	28,8	22,2	15,5	19,6	23,9
Havířov	34,9	27,0	24,1	26,3	23,1
Horní Bludovice	24,0	25,3	19,0	23,4	21,1
Horní Suchá	27,5	27,2	27,8	24,4	22,1
Chotěbuz			17,2	25,1	30,6
Karviná	38,6	28,3	22,7	21,8	19,7
Orlová	31,7	25,7	22,1	23,9	23,2

Petrovice u Karviné	36,1	21,7	17,5	18,2	15,3
Petřvald	30,1	21,0	22,3	21,8	18,9
Rychvald	29,8	24,2	15,9	18,9	20,2
Stonava	32,5	24,9	21,1	20,9	26,3
Těrlicko	29,6	27,3	19,1	24,8	23,3
okres Karviná	33,6	26,4	22,9	24,2	21,8

Zdroj: ČSÚ, Databáze demografických údajů za obce ČR; vlastní zpracování

Sňatečnost v současné době má klesající trend, což potvrzuje i tab. 9. Nejvyšší HMS byla ve městě Karviná (38,6 ‰) v letech 1991-1995. Ve všech obcích okresu sňatečnost klesá, nejnižší byla v Petrovicích u Karviné (15,3 ‰) v letech 2011-2015.

Tab. 10 Hrubá míra rozvodovosti v letech 1991-2015 v okrese Karviná

	1991-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015
Albrechtice	12,5	10,8	10,9	10,1	13,5
Bohumín	18,8	18,0	18,0	15,9	13,7
Český Těšín	14,7	15,3	17,5	16,3	13,4
Dětmarovice	10,5	11,1	11,8	13,0	11,1
Dolní Lutyně	11,4	14,2	16,3	14,9	14,7
Doubrava	7,2	6,7	13,2	9,1	15,9
Havířov	18,6	19,3	20,0	18,7	15,0
Horní Bludovice	8,0	9,1	15,3	13,8	12,8
Horní Suchá	9,2	11,3	13,6	16,6	11,2
Chotěbuz			7,6	8,9	15,7
Karviná	17,7	17,1	20,3	15,4	13,3
Orlová	20,8	19,0	21,2	18,3	14,8
Petrovice u Karviné	8,3	10,3	10,4	14,2	10,4
Petřvald	11,1	12,9	14,5	13,0	11,0
Rychvald	14,0	15,8	14,6	14,5	12,6
Stonava	5,3	7,5	16,6	11,8	10,2
Těrlicko	5,7	10,2	11,6	10,0	12,1
okres Karviná	17,0	17,1	18,7	16,5	13,8

Zdroj: ČSÚ, Databáze demografických údajů za obce ČR; vlastní zpracování

Hrubá míra rozvodovosti byla nejvyšší za zkoumané období v Orlové (21,2 ‰) v letech 2011-2005. Celkový trend rozvodovosti postupně klesá. Celkově se v okrese HMR pohybovala okolo 17 ‰, v letech 2001-2005 mírně stoupla na 18,7 ‰ a od té doby stále klesá.

Tab. 11 Hrubá míra potratovosti v letech 1991-2015 v okrese Karviná

	1991-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015
Albrechtice	28,8	23,3	14,7	15,8	12,2
Bohumín	42,9	31,7	22,6	23,4	19,6
Český Těšín	39,6	27,3	19,9	20,1	17,6
Dětmarovice	32,1	22,2	14,4	15,0	11,1
Dolní Lutyně	25,7	22,7	13,1	14,9	8,2
Doubrava	20,5	20,5	16,7	18,2	11,1
Havířov	46,1	27,9	20,6	20,4	19,9
Horní Bludovice	13,3	15,5	12,2	13,3	15,6
Horní Suchá	22,1	24,9	15,4	20,4	17,6
Chotěbuz			10,5	14,3	12,4
Karviná	50,2	34,8	26,4	22,2	20,4
Orlová	54,8	33,9	24,8	21,4	16,0
Petrovice u Karviné	19,5	20,4	11,9	12,9	9,8
Petřvald	27,6	23,1	18,4	21,8	18,5
Rychvald	25,5	24,4	18,7	18,5	15,4
Stonava	16,0	15,6	12,8	9,1	15,6
Těrlicko	23,6	19,5	13,1	12,4	9,8
okres Karviná	44,0	29,6	21,7	20,5	18,1

Zdroj: ČSÚ, Databáze demografických údajů za obce ČR, vlastní zpracování

Potratovost v celé České republice od svého vrcholu v roce 1988 razantně klesla. Nejvyšší dosažená HM potratovosti byla v Orlové (54,8‰) mezi lety 1991-1995 a nejnižší v Dolní Lutyni (8,2 ‰) v letech 2011-2015. V letech 2011-2015 byl průměrná hrubá míra potratovosti v okrese 14,8 ‰.

4. 3 Struktura obyvatel

Současný celosvětový trend je tzv. „stárnutí populace“. Důvodem stárnutí populace jsou biologické a ekonomické důvody. Hlavní roli hraje stav ekonomiky a kultura dané oblasti, ve které lidé žijí, politická situace daného území, bytová politika nebo uplatnění mladých lidí na trhu práce, vzdělanost, náboženství či národnost.

4. 3. 1 Struktura obyvatel podle pohlaví a věku

Obyvatelstvo podle věku dělíme podle metod hodnocení věkové populace do tří skupin **předproduktivních**, **produktivních** a **poproduktivních**. Hlavním ukazatelem struktury

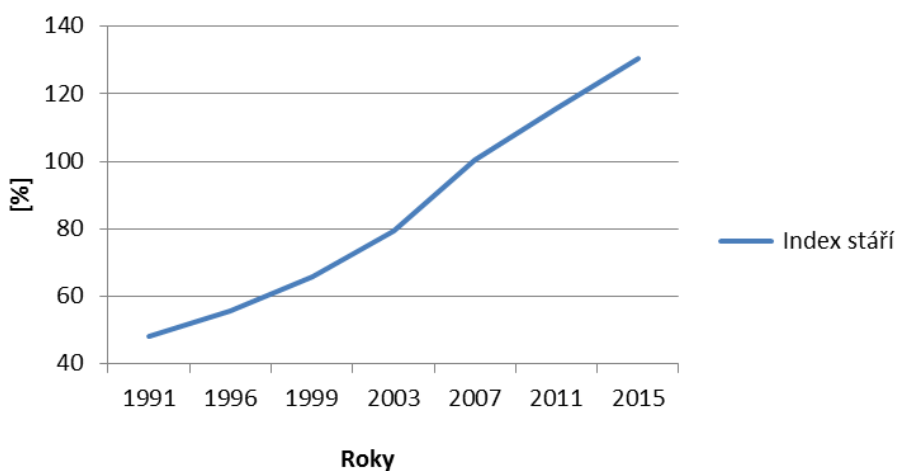
obyvatelstva podle věku je **index stáří**. Udává v procentech kolik je v populaci obyvatel ve věku nad 60 let a více na 100 dětí ve věku 0-14 let.

Tab. 12 Věková struktura obyvatelstva v okrese Karviná ve vybraných letech

Rok	SS	Počet žen	0-14 let	15-64 let	65 a více let	Index stáří	Index závislosti I	Index závislosti II	Index ekonomického zatížení
1991	286 143	140 571	61 275	195 421	29 560	48,24	31,36	15,13	46,48
1996	287 400	141 051	56 623	199 168	31 546	55,71	28,43	15,84	44,27
1999	285 139	139 671	50 830	200 445	33 433	65,77	25,36	16,68	42,04
2003	278 402	136 958	43 576	199 871	34 528	79,24	21,80	17,28	39,08
2007	275 401	139 281	38 690	197 922	38 785	100,25	19,55	19,60	39,14
2011	264 211	134 783	36 685	183 904	42 486	115,81	19,95	23,10	43,05
2015	254 573	129 639	35 756	171 069	46 693	130,59	20,90	27,29	48,20

Zdroj: ČSÚ, Databáze demografických údajů v okresech ČR, vlastní zpracování

Podle tabulky 12 v letech 1991, 1996, 1999 a 2003 převažovali v okrese muži. Měna nastala od roku 2007 a v roce 2015 bylo v okrese o téměř 5 000 žen více. Věková struktura obyvatelstva se stále mění. Jak je výše zmíněno, populace stárne. Od roku 1991 do roku 2015 se zvýšil počet obyvatel 65 a více let o téměř 17 tisíc obyvatel, počet obyvatel předproduktivních však klesl o více jak 25 tisíc. Podle toho i stoupá index stáří, který se během tohoto 25 letého období zvýšil více jak 2,5 krát. Index závislosti I se od roku 1991 snižuje, naopak index závislosti II se zvyšuje. Index závislosti se ze začátku sledovaného období snižoval, avšak od roku 2003 se stále zvyšuje. Pro okres to znamená, že čím nižší hodnota indexu je, tím je poměr mezi ekonomicky neaktivní a aktivní složkou příznivější.



Obr. 7 Index stáří obyvatelstva v okrese Karviná ve vybraných letech

Zdroj: ČSÚ, Databáze demografických údajů v okresech ČR, vlastní zpracování

4. 3. 2 Struktura obyvatel podle národnosti

Okres Karviná se řadí mezi regiony, heterogenní a to z důvodu mnoho národností v okrese. Struktura obyvatelstva okrese je dána svou geografickou polohou v těsné blízkosti hranic s Polskem, a zároveň i historickým vývojem území. Podle ČSÚ a informací z roku 2005 při sčítání, které porovnávalo 13 českých a 16 polských okresů žilo na české straně více jak 53 % obyvatelstva celého česko-polského pohraničí. Hustota zalidnění v příhraničních okresech jako je nejen Karviná, ale i Frýdek-Místek nebo okres Opava byla 136 osob na km². Na straně polské žilo více obyvatel v předproduktivním věku, což je i dáno polským postavením k potratům. V okrese Karviná současně žijí nejen Poláci ale i Slováci, Němci, Vietnamci, Řekové a další.

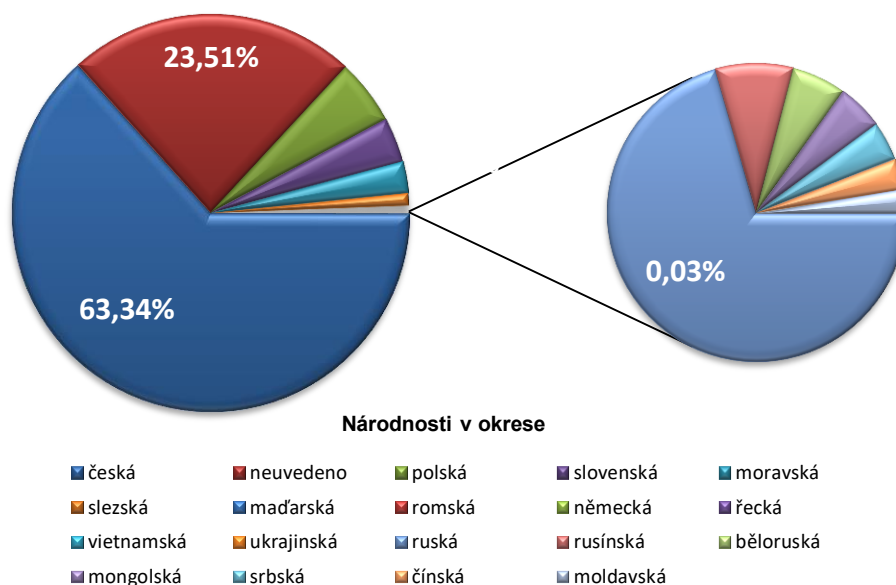
Podle Plaček a kol., 1984 se národnostní struktura obyvatelstva měnila podle ekonomických a politických situací na Karvinsku. Na začátku třicátých let v současném okrese Fryštát a Český Těšín zdržovalo z celkové populace skoro 33 % Poláků, ale pouze 4 % Němců. O 40 let později, ke konci druhé světové války, kdy došlo k okupaci Němců českého území, žilo v okrese 11, 8 % Poláků a 17,6 % Čechů. 72 % Němců tehdy žilo na území dnešního okrese. Zjišťování národnostní struktury v tomto období, bylo velice složité, protože mnoho obyvatel polské národnosti za období nacistické okupace přijalo tzv. německou volkslistu. V roce 1980 žilo v okrese 79,8 % obyvatel české národnosti, 8,7 % slovenské národnosti a 10,1 % polské národnosti. Podíl příslušníků německé a ruské národnosti se pohyboval už od roku 1961 stejně a to 0,2 %. Zvýšila se také maďarská národnost na 0,6 %.

V roce 2011 největší podíl mají Češi a to jako v okrese, kraji i v republice. Největší národnostní zastoupení v okrese mají Poláci, Slováci, Moravané, Slezané a Maďaři. Stav v kraji a ČR je téměř stejný, až na to že se nám na čtvrtém místě umísťují Ukrajinci, kteří míří do republiky za prací. V okrese Karviná, žije okolo 33 % veškerých polské populace u nás. Oproti velkému počtu Rusů v ČR se v okrese vyskytuje pouze 84 osob s ruskou národností, nejvíce Rusů se zdržuje v okolí Karlových Varů. Údaje o romském obyvatelstvu nemusí být úplně přesné z důvodu, že mnoho Romů se hlásí k české národnosti. Další národnosti jako Moldavané, Čiňani, Srbové či Mongolové jsou se svým zastoupením v okrese zcela zanedbatelní.

Tab. 13 Národnostní struktura obyvatelstva v okrese Karviná, Moravskoslezském kraji a v ČR podle sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011.

Počet obyvatel v okrese Karviná	256 394	Počet obyvatel MS kraj	1 205 834	Počet obyvatel ČR	10 436 560
česká	157 659	česká	766 300	česká	6 711 624
neuveдено	58 534	neuveдено	285 957	neuveдено	2 642 666
polská	13 234	moravská	46 270	moravská	521 801
slovenská	9 233	polská	28 138	slovenská	147 152
moravská	6 371	slovenská	26 068	ukrajinská	53 253
slezská	2 403	slezská	11 050	polská	39 096
maďarská	592	vietnamská	1 900	vietnamská	29 660
romská	205	maďarská	1 371	německá	18 658
německá	170	německá	1 155	ruská	17 872
řecká	159	řecká	759	slezská	12 214
vietnamská	125	romská	691	maďarská	8 920
ukrajinská	119	ukrajinská	673	romská	5 135
ruská	84	ruská	484	mongolská	3 735
rusínská	10	čínská	58	čínská	3 212
běloruská	7	srbská	55	moldavská	2 929
mongolská	6	běloruská	47	řecká	2 043
srbská	5	rusínská	35	běloruská	2 013
čínská	4	mongolská	33	srbská	1 717
moldavská	3	moldavská	24	rusínská	739

Zdroj: ČSÚ, Sčítání domů, lidu a bytů v roce 2011, vlastní zpracování



Obr. 8 Národnostní struktura obyvatelstva v okrese Karviná podle sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011.

Zdroj: ČSÚ, Sčítání domů, lidu a bytů v roce 2011, vlastní zpracování

4. 3. 3 Struktura obyvatel podle nejvyššího dosaženého stupně vzdělání

Další nezbytnou charakteristikou obyvatelstva je stupeň vzdělanosti. V České republice rozlišujeme celkem 5 stupňů vzdělání. Podle vzdělanostní struktury dělíme obyvatelstvo do skupin se **základním vzděláním, středoškolským vzděláním bez maturity, středoškolským vzděláním s maturitou, s vysokoškolským vzděláním a nezjištěno**. V roce 1950 byla poprvé zjišťována vzdělanostní úroveň obyvatelstva jako nejvyšší ukončený stupeň vzdělání (ČSÚ, 2003).

Porovnáváme-li, sčítání v roce 2001 a 2011 celkově pro ČR, bylo toto období úspěšné. Vzdělanost obyvatelstva stoupla a to ve všech směrech. Bohužel obyvatel bez vzdělání během desetiletí přibýlo bez mála 10 tisíc. Počet vysokoškolsky vzdělaných v celé ČR také stoupl o více jak 20 %. Mezi lety 1991 – 2001 počet stoupl o 36,8 % do tohoto čísla, jsou však započítány i obyvatelé s úplným středním vzděláním. (ČSÚ, 2003)

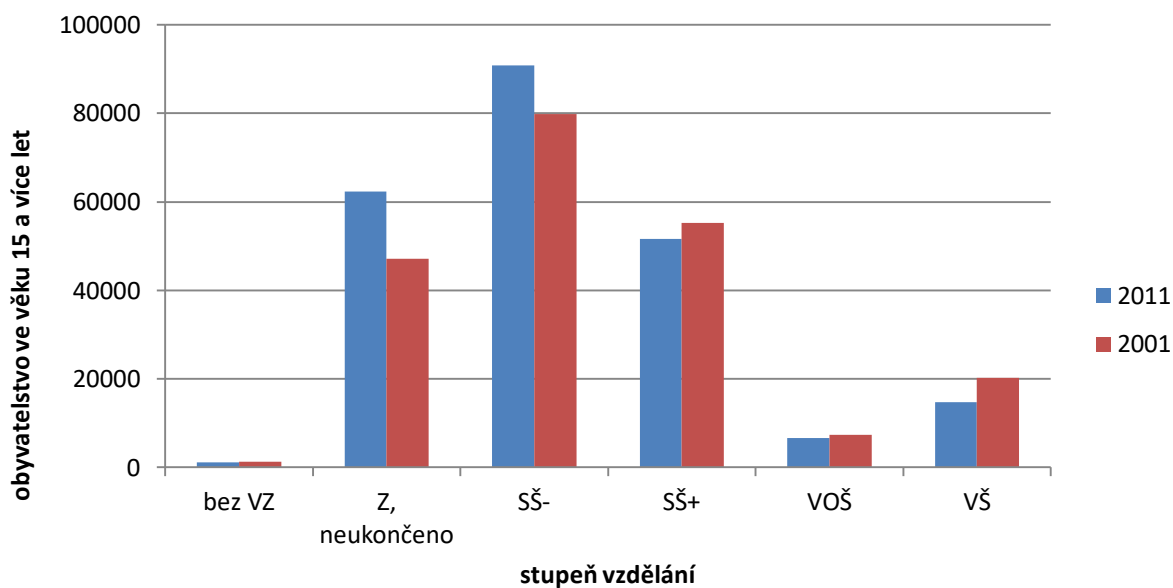
V roce 2011 žilo v okrese 256 394 z toho přes 20 tisíc vysokoškoláků, v roce 2001 počet obyvatel, kteří úspěšně absolvovali vysokou školu, bylo o 7 tisíc méně. Procentuální nárůst během dekády tedy byl skoro 38 %. Což je největší nárůst ze všech. Na druhém místě se

v počtu přibývajících umístili obyvatelé s úplným středním vzděláním, kterých v okrese přibylo o téměř 4 tisíce. Kleslo obyvatelstvo bez vzdělání, či se vzděláním základním i se středním vč. vyučením. Problémem při srovnávání vzdělanosti je to, že během let 2001 a 2011 došlo ke změně zařazení obyvatel s nástavbovým studiem či vyšším odborným. V roce 2001 byli tito absolventi zařazení do jedné vzdělanostní skupiny. Od roku 2011 se tato skupina rozdělila na **nástavbové studium** a **vyšší odborné vzdělání**. Ovšem i po sečtení obou skupin a porovnání s rokem 2001, je v roce 2011 mnohem více obyvatel úspěšnějších.

Tab. 14 Vzdělanostní struktura obyvatelstva v okrese Karviná a v ČR podle sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 a 2011.

Okres Karviná v roce 2001	Celkem	Okres Karviná v roce 2011	Celkem	ČR v roce 2001	Celkem	ČR v roce 2011	Celkem
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let	231 392	Obyvatelstvo ve věku 15 a více let	220 679	Obyvatelstvo ve věku 15 a více let	8 723 541	Obyvatelstvo ve věku 15 a více let	8 947 632
bez vzdělání	1 189	bez vzdělání	1 281	bez vzdělání	32 966	bez vzdělání	42 384
základní včetně neukončeného	62 273	základní včetně neukončeného	47 088	základní včetně neukončeného	1 975 109	základní včetně neukončeného	1 571 602
střední vč. vyučení (bez maturity)	90 839	střední vč. vyučení (bez maturity)	79 801	střední vč. vyučení (bez maturity)	3 750 768	střední vč. vyučení (bez maturity)	2 952 112
úplné střední (s maturitou)	51 611	úplné střední (s maturitou)	55 230	úplné střední (s maturitou)	1 879 586	úplné střední (s maturitou)	2 425 064
vyšší odborné vzdělání a nástavbové studium	6 605	nástavbové studium	5 554	vyšší odborné vzdělání a nástavbové studium	227 318	nástavbové studium	247 937
		vyšší odborné vzdělání	1 821			vyšší odborné vzdělání	117 111
vysokoškolské	14 711	vysokoškolské	20 285	vysokoškolské	890 760	vysokoškolské	1 114 731

Zdroj: ČSÚ, Úroveň vzdělání obyvatelstva podle výsledků sčítání lidu v roce 2001 a 2011, vlastní zpracování



Obr. 9 Vzdělanostní struktura obyvatelstva v okrese Karviná podle sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 a 2011.

Zdroj: ČSÚ, Úroveň vzdělání obyvatelstva podle výsledků sčítání lidu v roce 2001 a 2011, 1vlastní zpracování

Po zhlédnutí grafu, je jasné, že vzdělání v okrese, jde tou správnou cestou. Klesá obyvatel bez vzdělání, nebo se vzděláním základním, naopak stoupá vysokoškolská vzdělanost. Nejvíce je v okrese zastoupeno střední vč. vyučení (bez maturity).

4. 3. 4 Trh práce v okrese a struktura obyvatel podle ekonomické aktivity

Pravidelné sledování informací o trhu práce v České republice započalo v prosinci roku 1992. Probíhalo a stále probíhá prostřednictvím výběrového šetření pracovních sil prováděno náhodně ve vybraných domácnostech. Toto šetření spočívá v jednotném metodickém přístupu k hodnocení úrovně trhu práce v různých ekonomických, společenských a sociálních systémech. Výsledky jsou publikovány každé čtvrtletí (ČSÚ, 2006).

Na trh práce a ekonomický potenciál okresu má nezpochybnitelný vliv jeho dlouholetý historický vývoj. Na Karvinsku byla nastartována těžba uhlí a do tohoto odvětví bylo investováno obrovských finančních prostředků. Začaly se stavět domy a byty, které byly velmi dobrou nabídkou pro nové pracovní síly, při zaměstnání v dole. V devadesátých letech došlo k útlumu těžby uhlí, zavírání a konzervování dolů. Obyvatelé se přeorientovali na drobné podnikání, řemeslné výroby či obchodní sítě. Postupně vznikaly podnikatelské záměry větších rozměrů jako PZ Nové Pole v Karviné, nebo PZ Pod Zelenou. I přes útlum těžkého průmyslu, je stále zaměstnáno 16 % obyvatel, což je nejvyšší zastoupení v okrese (mpvs.cz, 2016). Velkým

problémem okresu je také odliv obyvatelstva díky špatné situaci Karvinska na trhu práce. Tím se zvyšuje i průměrný věk obyvatelstva, který byl k roku 2016 42,2 let.

V roce 2011 bylo na ÚP v Karviné zaznamenáno 414 zaměstnavatelů, v roce 2016 už je to 364. Podle informací Ministerstva práce a sociálních věcí k 31. 12. 2016 bylo zaměstnáno celkem 49 864 osob. Oproti předchozímu roku, klesl počet zaměstnanců nejvíce v odvětví těžby a dobývání, administrativní a podpůrné činnosti a stavebnictví. Naopak přírůstek byl zaznamenán ve vzdělávání nebo dopravě a skladování.

K poslednímu dni roku 2016 bylo na ÚP v Karviné evidováno celkem 1140 volných pracovních míst. Nejvíce jsou poptávky po vyučených uchazečích, následují nekvalifikovaní či uchazeči bez vzdělání. Na jedno pracovní místo připadalo v roce 2016 15,9 uchazečů v okrese, v ČR to bylo 2,9 uchazečů. Největší poptávka po pracovní síle je v oblasti bezpečnostních agentur, gastronomie a řidičů z povolání.

Nezaměstnanost ke dni 31. 12. 2016 byla evidována pod číslem 18 153 uchazečů. Z toho největší nezaměstnanost má Karviná s 58 %, která je způsobená probíhajícími změnami v oblasti důlních závodů OKD a.s. Orlovsko je na tom velice podobně s důvodem úbytku zaměstnání, situaci nepomohla vyřešit ani PZ Žofie. Mnoho obyvatel proto vyjíždí do okolí za prací. S vyjížděním za prací je to podobné i na Havířovsku a zároveň se potýká s nejvíce UoZ ve věku 50 a více let.

Nejvíce zaměstnaných cizinců v okrese je ze sousedních států jako je Polsko a Slovensko K poslednímu dni předešlého roku bylo evidováno celkem 5004 cizinců.

Okres se snaží pomáhat jak zaměstnavatelům, kterým dává jak příspěvky na zaměstnance a zaměstnancům nabízí nespočet možností k rekvalifikaci. Zároveň je snaha zaměstnat i OZP. Nejčastější rekvalifikační kurzy jsou počítačové, svářečské, strojní či řidičské. Celkem bylo podpořeno v roce 2016 1 277 pracovních příležitostí. Další projekty a programy pro zlepšení nezaměstnanosti byly například **POVEZ II**, **EFES** nebo **Příležitost dělá zaměstnance** trvající až do července 2017.

Podle trhu práce a VŠPS můžeme celkovou populaci rozdělit do dvou skupin 0-14 let a 15 a více let. Kde první skupina zastupuje ekonomicky neaktivní obyvatelstvo a druhá ekonomicky aktivní obyvatelstvo, tedy pracovní sílu, která přispívá k růstu HDP. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo tvoří tři sektory a to **primér**, kde patří zemědělství, myslivost, lesnictví a rybolov, **sekundér**, kam zařadíme těžbu nerostných surovin, zpracovatelský průmysl, výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody, stavebnictví a **terciér**, kde patří vše ostatní jako obchod, ubytování, doprava a další. Podle údajů ze sčítání domů, lidu a bytů v roce 2011 bylo v Karviné celkem **120 387** ekonomicky aktivních obyvatel. Do ekonomicky neaktivní skupiny obyvatelstva, která čítala **123 080** obyvatel, patří nepracující důchodci, žáci, studenti a učni.

Tab. 15 Vývoj nezaměstnanosti v okrese Karviná v porovnání s ČR v letech 2005-2011 (k 31. 12.)

	okres Karviná					ČR
	DU	EAO	VM	MN (%)	MEA (%)	MN (%)
2005	25 413	136 824	338	18,6	70,5	8,9
2006	23 398	138 292	782	16,9	72,1	7,7
2007	18 934	141 804	1 842	13,4	72,8	6
2008	16 051	140 122	1 274	11,5	72,6	6
2009	20 376	141 634	386	14,4	72,2	9,2
2010	20 221	141 717	445	14,3	67,8	9,6
2011	18 267	139 552	834	13,1	64,7	8,6

Zdroj: Integrovaný portál: statistiky z územního hlediska 2005-2011 MPSV ČR, **Vysvětlivky:** DU – dosažitelní uchazeči, EAO – ekonomicky aktivní obyvatelstvo, VM – volná místa, MN – míra nezaměstnanosti, MEA – míra ekonomické aktivity

Podle údajů z MPSV ČR bylo nejvíce dosažitelných uchazečů právě v roce 2005. Míra nezaměstnanosti v okrese a v ČR téhož roku, byla v ČR o 10 % nižší. Nejnižší počet dosažitelných uchazečů byl v roce 2008 a tomu také odpovídá nejnižší (11,5 %) MN v okrese. V ČR v tento rok byla také jedna z nejnižších podobně tomu bylo i v roce předešlém. Na samém začátku sledovaného období VM přibývalo, zlom nastal v 2008, kdy počet VM byl 1274 a o rok později pouhých 386. Míra ekonomické aktivity, tedy počet obyvatel v produktivním věku na celkovou populaci, se v ČR dlouhodobě pohybuje okolo 70 %. MEA v okrese klesá v důsledku ubývajícího počtu produktivních obyvatel.

5 HOSPODÁŘSTVÍ

5. 1 Zemědělství

I přesto že Karvinsko mělo a stále má výrazný průmyslový charakter, založený primárně na uhlí i zemědělství má své místo. Na začátku 20. století, bylo k dispozici téměř 14 tisíc hektarů zemědělské půdy. Z hospodářského hlediska mělo zemědělství tehdy ještě v okrese Fryštát menší význam. Hlavním problémem bylo roztržštění do několika tisíců malých podniků a velkostatkářů bylo okolo 14.

Na počátku socialismu, od roku 1949, hrálo zemědělství nezanedbatelnou roli, bylo tu více jak 23 tisíc hektarů zemědělské půdy, z níž polovina byla půda orná. Stále se nemění roztržštěnost zemědělských „podniků“. Jasným cílem bylo scelit pozemky a přesvědčit vlastníky o společném hospodaření v jednotlivých zemědělských družstvech. Objevují se díky komunistům první JZD.

V období let 1960 až 1980 má zemědělství charakter **příměstského hospodářství** a vykazuje znaky typu bramborářsko-pšeničného, bramborářsko-žitného a bramborářsko-ovesného. Základní plodinou pěstovanou na větší polovině orné půdy byly obilniny a dále krmiva, zabezpečující živočišnou výrobu. Zemědělská produkce se v tomto období zdvojnásobila. Na zvýšení hrubé zemědělské produkce měla největší podíl živočišná výroba, která se rozvíjela dvakrát tak rychleji než výroba rostlinná. Mlékárenství stouplo za dvě dekády o více jak 400 l na 1 ha zemědělské půdy, oproti tomu výroba vajec klesla. Další cesta k rozvoji vedla k uplatňování velkovýrobní techniky a technologie. V roce 1970 klesá zemědělská půda na 20 tisíc hektarů. V následujících letech, konkrétně 1975 došlo k přelomu v koncentraci zemědělské půdy, kdy socialistický sektor byl státní sektor a JZD již neexistovala. Další intenzivní rozvoj byl zabezpečován v rámci státního sektoru. Další podmínkou rozvoje při úbytku pracovních sil bylo v karvinském okrese postupné vybudování technické základny. V roce 1961 zde bylo 204 traktorů, o 14 let později už 396. Významným podnikem v okrese Karviná, který hospodařil na území okrese Karviná byl Státní statek Karviná, který vlastnil přes 9 tisíc hektarů půdy. Dalším podnikem disponujícím půdou byl OKR Rekultivace n.p. , který hospodařil na bezmála 2 200 ha.

Hlavním úkolem tohoto období bylo využití velkovýrobních podmínek k dalšímu růstu zemědělské výroby, její intenzity a efektivity. Začíná se věnovat i rekultivaci zdevastované půdy.

Razantní změnou pro zemědělství nejen v okrese Karviná, byla po roce **1989** transformace z centrálně plánovaného hospodářství na tržní systém. Patří zde hlavně privatizace a restituce. Státní statek Karviná v průběhu 90. let připadl 30 nově vzniklým

právníckým subjektům. K největším zemědělským PPO, které hospodařily na pozemcích statku, patřila ZE – FA, s.r.o., FARMA NERAD, spol. s r.o., NATUR, spol. s r.o. a TUR-AGRO, s.r.o. Dalším vzniklým subjektem byly také Sady Životice, spol. s r.o. (AZV Frýdek-Místek)

Mezi lety 1995 a 2003 se půdní fond příliš nezměnil. Celková výměra činila kolem 51 % a došlo k úbytku o 115 ha. Nepatrně narostla výměra zahrad, snížila se výměra sadů.

Další změna v zemědělství proběhla po vstupu České republiky do Evropské unie. Začaly vznikat společnosti s ručením omezeným. Celkem jich v okrese Karviná v roce 2013 bylo 11 a 2 akciové společnosti. V roce 2007 se okres rozrostl o Horní Bludovice, což je znát na rozlohách pozemků. Od roku 2005 do 2013 nedošlo k výrazným změnám, avšak docházelo postupně k úbytku orné půdy. Zdůvodněním je zábor půdy na úkor zástavby.

Podle posledních dat Českého statistického úřadu, který nám poskytuje údaje o zemědělství v rámci krajů ČR, v Moravskoslezském kraji, do kterého patří i okres Karviná se nejvíce pěstovalo obilovin z toho nejvíce pšenice, na druhém místě ječmen a na posledním žito. Dále nesmíme opomenout luskoviny, brambory, cukrovku, řepku či píce. V živočišné výrobě převažuje chov skotu a prasat.

V současné době je obrovské množství firem působících v zemědělství v okrese. Z živočišné výroby konkrétně prodeje a chovu ryb můžeme zmínit firmu Rybolov Petřvald nebo Rybí dům, s.r.o. v Karviné - Louky. Chovem krůt se v okrese zabývá B+K FARMA Rychvald, s.r.o. Farmy můžeme nalézt v Domaslavicích EkoFarma Domaslavice specializující se na chov býčků na výkrm, nebo ve Stonavě specializující se na chov prasat. V Těrlicku je v provozu šlechtitelský chov ovcí plemene Texel. Z rostlinné výroby můžeme zmínit Sady Životice, spol. s r.o., kde se pěstuje a prodává mnoho odrůd jablek. Společnost ZE – FA, s.r.o., se sídlem v Petrovicích u Karviné, zpracovává a prodává obiloviny, luskoviny, okopaniny, pícniny a olejniny. V Karviné působí firma EKO REAL EKONOM, s.r.o. která odkupuje a pronajímá lesní celky a hospodaření na těchto pozemcích (www.firmy.cz).

5. 2 Průmysl

Okres Karviná už od nepaměti byl spojen s průmyslem. Je nevýznamnější složkou socioekonomické sféry, nejdůležitější složkou ekonomy okresu a z hlediska prostoru má na něj také nemalý vliv.

Již od samého začátku bylo zemědělství hlavním zdrojem obživy. Řemeslníci ve městech, na venkově mlynáři, krčmáři, kováři či tkalci. Na Těšínsku se objevují počátky manufaktury a plátenictví. Dalším důležitým odvětvím byla výroba piva a kořalky. Postupně

když se řemeslo a průmyslová výroba zdokonalují, vzniká vnitřní i vnějších trh a obchoduje se s mléčnými výrobky, textiliemi či dřívím. Poté přichází rok 1766.

Pro okres nejvýznamnější rok 1776 kdy první vrty byly na panství hraběte Larische a začíná etapa rozvoje hornictví, kdy hrabě našel dvě kamenouhelné sloje na vrchu Čechovice u Karviné (Drkal, 1968).

V 19. století se rozvojem těžby rozvíjel i koksárenský průmysl, železářský, hutní i chemický. (ČSÚ, 2012). Od 20. století byli nejvýznamnější Ostravsko-karvinské doly, které se vyrovnávaly s překážkami způsobené válkou. Největších úspěchů v 50. letech dosáhl důl Žofie, Gabriela nebo důl František. Doly byly zdrojem pro koksovny v Karviné, Lazích a Třinci. Rozvíjí se i hutní a kovoprůmysl, středisky byli vedle Třince, Železářny a drátovny Bohumín nebo Bluhmentalova šroubárna. Chemickou továrnu bychom našli v Petrovicích u Karviné, specializující se na výrobu kyseliny sírové a sody. Do roku 1989 je průmysl hlavním zdrojem obživy a hlavním zaměstnavatelem obyvatel na Karvinsku, ve kterém pracovalo přes 64 tisíc osob.

V poslední dekádě 20. století, na počátku transformačního období, dochází k poklesu těžkého průmyslu z důvodů poptávky po výrobcích i z důvodů redukce státních dotací. O těžbu uhlí se staral podnik OKR, který byl zprivatizován a přenechán podniku OKD.

V současné době na Karvinsku zajišťují těžbu uhlí doly Karviná, Darkov a ČSM. Karvinsko je součástí jedné ze sedmi pánví, Ostravské, která figuruje ložisky černého uhlí s rozlohou 7 tis. km². Její celková plocha zabírá téměř 20 % celkového uhlonosného karbonu v České republice. V okrese Karviná jsou vymezeny základní oblasti: ostravsko-karvinská a podbeskydská. Celkem je v ostravsko-karvinském revíru 400 slojí, kde 86 patří ostravskému revíru a 55 karvinskému. V současnosti se mocnost slojí pochybuje okolo 73 cm a v dobývacích prostorech se výhradně těží hlubinnou těžbou. (Smolová, 2008). Objem těžby se bude v následujících letech stále snižovat. V roce 2015 se dokonce projednávalo rozšíření těžby, přičemž hlavním argumentem bylo zachování pracovních míst a vytěžit tak 16 miliónů tun do roku 2023. (OKD, 2015)

I přes útlumové programy má průmysl na Karvinsku významnou roli. V roce 2011 v tomto sektoru pracovalo okolo 43 % EAO okresu. Vytvářely se nové průmyslové zóny. V městě Karviná vzniká v roce 2000 průmyslová zóna Nové Pole, kde sídlí několik zahraničních firem poskytující nemalé procento v zaměstnanosti okresu. Jsou to BAUMANN SPRINGS s.r.o. výrobce pružin, Dexon Czech s.r.o. prodejce a výrobce ozvučovací techniky, Gates Hydraulics s.r.o. specializující se na výrobu kovových součástí pro hydraulické hadice, korejská firma GS Caltex Czech s.r.o. vyrábí materiály, které jsou použity např. při výrobě automobilových komponentů, LIFT COMPONENTS s.r.o. specializující se na výtahy a výtahové komponenty, MADT Bohemia s.r.o. věnující se izolaci a revitalizaci budov, Mölnlycke Health Care Klinipro

s.r.o. světový výrobce produktů pro ošetřování ran, chirurgických prostředků pro jednorázové použití, SEJONG Czech s.r.o. zase vyrábí výfukové systémy pro osobní automobily nejčastěji značky Hundayi nebo Kia. Firma Shimano Czech Republic s.r.o. je zaměřená na výrobu komponentů pro sport a Stant Manufacturing s.r.o. e mezinárodním dodavatelem palivových systémů pro automobilový průmysl. Další zóny v okrese jsou Dukla Industrial Park v Havířově nebo v Českém Těšíně zóna Pod zelenou, kde se nacházejí Kovona Systém a společnost Donghee. Další významné průmyslové firmy v okrese jsou BONATRANS GROUP a.s. jejichž úkolem je produkce dvojkolí nebo ČEZ a.s. provozující dětmarovickou elektrárnu (HBI, 2015).

5.3 Doprava

Už na počátku 70. let v roce 1960 působil v okrese samostatný podnik ČSAD, o tři roky později už to byly 3 závody – Karviná, Český Těšín a Havířov. V této době pro tak průmyslově zaměřený region má doprava velkou úlohu v zabezpečování přesunu surovin, výrobků a materiálu. Během dvou dekád od roku 1961 do roku 1980 stoupla zaměstnanost v tomto odvětví o více jak 34 %. V roce 1980 přepravila ČSAD 3x více osob a 4x více zboží. V letech 1976 až 1979 bylo obnoveno přes 150 km vozovek (Plaček a kol., 1984)

V současnosti zajišťuje MHD v Karviné a Orlové dopravce ČSAD Karviná a.s. 8 linek v Karviné a 5 linek v Orlové (Karvinská doprava, 2016). Současně zajišťuje spojení mezi okolními městy a obcemi v okrese. V Havířově se o dopravu opět stará ČSAD. O MHD v Českém Těšíně pečuje firma ARRIVA MORAVA a.s. (www.arriva-morava.cz). Jedinou výjimkou, kde MHD jako taková neexistuje, je město Bohumín, kde nahrazuje roli MHD příměstská autobusová doprava, která vede jednotlivými částmi města (www.mesto-bohumin.cz).

Nejvýznamnějším městem, co se železniční dopravy týče, je Bohumín- Hlavní železniční tepnou se dostanete na Slovensko v úseku trati Bohumín – Žilina – Košice. Nejbližší železniční koridory v námi vybraném území jsou dva tzv. II. A III tranzitní koridor. II. Začínající v Petrovicích u Karviné – Ostrava hlavní nádraží přes Přerov až do Břeclavi u státních hranic, druhá část koridoru pokračuje až do České Třebové. Koridor III. jehož počáteční zastávkou jsou Mosty u Jablunkova směřující přes Český Těšín opět přes Ostravu, Přerov dále však už směrem na Prahu, Plzeň s konečnou stanicí Cheb. Hlavní koridory silniční a dálniční sítě v blízkosti zájmového území nenajdeme. Za zmínku stojí alespoň rychlostní silnice R48, ze směru Běltořín - Frýdek-Místek - Český Těšín až ke státním hranicím s Polskem, která je součástí mezinárodních silnic. Z dálkové a kamionové přepravy můžeme zmínit TRANSEXRESS Intl. Spol. s.r.o., která přepravuje kusové a celozbožové zásilky. A G A II., spol.s.r.o nebo AUTODOS s.r.o., která zabezpečuje silniční dopravu (www.axigon.cz).

5. 4 Služby

Sektor služeb je označován jako terciární sektor, zahrnuje odvětví lidské činnosti, jejichž podstatou je poskytování služeb. Karvinsko je region, který se snaží o rychlý rozvoj svých služeb a možností pro obyvatele. V okrese nalezneme mnoho restauračních a ubytovacích zařízení, doprava v okrese je rozvinutá. Finančnictví, vzdělávání, zdravotnictví i sociální péče je na velmi dobré úrovni. Na sektor služeb se například zaměřuje Střední škola techniky a služeb, Karviná příspěvková organizace, která poskytuje tříletou výuku oborů elektrikář, zámečnick, instalatér, truhlář, automechanik, kuchař-číšník, cukrář, prodavač, optik a čtyřletou výuku oborů požární ochrana, elektrotechnika, mechanik strojů a zařízení, mechanik instalatérských a elektrotechnických zařízení. (www.managementmania.com)

Díky růstu peněžních příjmů, ekonomickým rozvojem se v okrese zvětšovaly výdaje obyvatelstva na nákupy zboží už od roku 1960. V roce 1960 byl přebudován podnik Restaurace a jídelny n. p. v Českém Těšíně, které zřizovaly jednotlivé národní výbory a provozovaly většinu stravovacích zařízení v ČSR do roku 1989. V těchto letech zároveň došlo k obrovskému rozvoji obchodních systémů. Největší výstavby obchodních domů byly například Prior v Orlové nebo nákupní středisko v Českém Těšíně. V roce 1978 vzniká v okrese systém komunálních služeb Okresní podnik služeb Karviná – OPOS, který se udržel až do roku 2005, kdy zanikl. V 80. letech nejvíce rostou tržby taxikářům a opravářům obuvi. Co se týče **zdravotnictví**, v roce 1980 okres čítá celkem 6 nemocnic, a to v Karviné–Ráji, Havířově, Orlové-Lutyňi, Bohumíně, Českém Těšíně a závodní nemocnice OKD v Karviné-Novém městě. Poslední zmíněná sloužila jako hlavní nemocnice se zaměřením na péči o zaměstnance OKD. V roce 1996 byla zprivatizována a nově nese název „Karvinská hornická nemocnice a.s.“ (www.khn.cz). Ke zdravotnictví okresu rovněž patřily ČS. Státní lázně v Karviné-Darkově. V těchto letech se ročně v lázních léčilo 3 400 pacientů, v roce 1980 disponovaly s 907 lůžky a léčily se tu choroby oběhového a pohybového ústrojí. V současnosti jsou Lázně Darkov – dnešní název – jedny z nejvýznamnějších lázní České republiky. Stále se specializují na pohybové a oběhové ústrojí a dnes i na nervové ústrojí a kožní problémy. Lázně Darkov se rozprostírají ve dvou částech Karviné a to Léčebna Darkov v Darkově a Rehabilitační sanatorium v Karviné-Hranicích. V roce 2017 podle informací pracovnice Lázní Darkov, paní Lenky Harokové, disponují lázně 802 lůžky a v průměru pracuje v lázních okolo 400 zaměstnanců. V roce 1960 byla průměrná výše důchodů 604 Kčs,- , o 20 let později 1 347 Kčs v okrese a dnes se vyplacený důchod pohybuje v částce přes 11 tisíc Kč.

Velký rozmach zaznamenalo i školství a kultura, kde od roku 1961 do 1980 stoupla zaměstnanost ze 4,1 % na 6,3 %. Začátkem devadesátých let bylo v okrese 163 mateřských škol, počet základních škol se snížil z důvodu rušení jednoletých tříd na 89, v okrese je 7

gymnázií, 12 učňovských škol a na odborných a středních odborných studovalo přes 4300 studentů. Rozvíjelo se i mimoškolní vyžití či kultura. V roce 1980 máme v okrese 33 kin z toho 4 letní a kulturní domy v Karviné, Havířově, Orlové, Těrlicku i jinde. V roce 2017 je na Karvinsku 85 mateřských škol, 78 základních škol, 29 středních škol se zaměřením na technické obory, odborné učiliště nebo gymnázia (www.seznamskol.cz). Na světové či české premiéry můžeme dnes navštívit přes více jak 10 kin v okrese. Volný čas můžeme trávit na letních nebo zimních koupalištích v každém městě v okrese, či využít mnoho nabídek sportovního vyžití v různých klubech jako je například Krajské středisko volného času v Karviné, Dům dětí a mládeže v Orlové a v Bohumíně nebo středisko volného času Asterix v Havířově. V červenci 2016 byla dokončena rekonstrukce největší chlouby Karvinska, fotbalového stadionu v Karviné-Ráji, kde si dnes Karviňáci zahrají první ligu s takovými kluby jako je Sparta nebo Slávie.

6 SWOT ANALÝZA OKRESU KARVINÁ

Na závěr podle informací zjištěných z bakalářské práce a informací z jednotlivých Strategii území správních obvodů s rozšířenou působností jsme vytvořili souhrnnou swot analýzu. Ta je jedním ze základních metod pro strategické analýzy. Prozradí silné stránky, kterým okres vyniká, slabé stránky se kterými je třeba pracovat a zlepšovat, příležitosti, jak život v okrese vylepšit a nakonec i hrozby, které by okresu mohly ještě více přitížit. Podle konečného výsledku swot analýzy okresu, můžeme konstatovat, že veškerý jeho současný a bohužel i další vývoj v nejbližších letech, bude mít stále v pozadí těžbu černého uhlí. Díky tomuto je způsobeno mnoho nežádoucích účinků, jako stárnutí populace, odliv obyvatelstva do jiných částí ČR, zdevastovaná krajina a mnoho dalšího. I přes všechny negativní stránky, má okres pořád šanci díky zahraničním investorům a výborné geografické poloze, která je klíčem k rozvoji přehraniční spolupráce.

SWOT analýza okresu Karviná

Silné stránky (Strengths)	Slabé stránky (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Existující zásoby černého uhlí a zemního plynu ➤ Existující zásoby podzemních zdrojů jodobromových vod ➤ Existence lokalita NATURA 2000 ➤ Existence velkého zastoupení lesních typů ➤ Významná dopravní křižovatka mezi okresy a sousedními státy, město Bohumín-železniční uzel mezinárodního tahu, dobrá dopravní dostupnost obyvatelstva do Ostravské aglomerace ➤ Vyhovující rozšah veřejných vodovodů a kapacitní rezerva ČOV Karviná ➤ Mladý bytový fond s nadprůměrnou vybaveností ➤ Rostoucí počet obyvatel v obcích Těrlicko a Horní Suchá ➤ Přístupnost k centrálním průmyslovým centrům v kraji ➤ Dobrá vybavenost školou, sociálním a zdravotním zařízením, rozvoj a podpora školství ➤ Lázeňská funkce města Karviná ➤ Rozsáhlé parkové plochy, historická centra obcí, blízko do rekreačního zázemí Beskyd ➤ Rozvoj podnikání, rozvoj průmyslových zón v okrese a využití brownfieldů ➤ Existence vodních ploch k dalšímu 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zátěž území díky těžbě a upravě černého uhlí ➤ Špatná zabezpečenost obce Petrovice u Karviné před povodněmi ➤ Díky zvýšené urbanizaci, snížená retenční schopnost krajiny ➤ Mnoho odkalovacích a sedimentační nádrží ➤ Špatný technický stav silničních komunikací ➤ Snižující se vydatnost zdrojů pitné vody z důvodu poddolování ➤ Vysoký počet panelových domů ➤ Nízký počet obyvatel v produktivní věku, vysoká nezaměstnanost s vysokým podílem dlouhodobě nezaměstnaných osob, růst počet obyvatel v důchodovém věku ➤ Výrazná migrace obyvatelstva do okolních okresů, hlavně okres Ostrava-město ➤ Omezení možnosti příměstské rekreace ➤ Vyšší kriminalita

rozvoji území	
Příležitosti (Opportunities)	Hrozby (Threats)
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Revitalizace devastovaných ploch ➤ Využití podzemních zdrojů jodobromových vod ➤ Využití vodních ploch vzniklých v důsledku poddolování k rekreaci u vody ➤ Využití půdy k výrobě obnovitelných surovin ➤ Využití dřeva jako obnovitelného zdroje ➤ Realizace obchvatů a napojení na dálnici ➤ Využití vodní plochy Těrlicko ➤ Využití migračního potenciálu ze Slovenska a Polska ➤ Využití přeshraniční spolupráce ➤ Dobrá občanská vybavenost umožňuje stěhování do venkovského prostoru ➤ Využití vodních plocha rekultivovaných území k rozvoji rekreace, vybudování dalších tras cyklostezek ➤ Přeshraniční spolupráce a rozvoj ➤ Velký průmyslový potenciál 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rozšiřování devastovaných krajín zapříčiněny důlními vlivy ➤ Rozšiřování průmyslových oblastí a větší znečištění ovzduší, překračování imisních limitů ➤ Nárůst dopravy, negativní vliv na obyvatelstvo v důsledku hlukové zátěže ➤ Růst nezaměstnanosti z důvodu útlumu těžby ➤ Ohrožení léčivých vod v důsledku těžby uhlí ➤ Tlak na výstavbu v oblastech přírodně cenných ➤ Nebude zlepšován stav silničních i železničních komunikací ➤ Celkové stárnutí populace, pokles obyvatel, dlouhodobá demografická stagnace ➤ Rušení škol v důsledku klesající populace ➤ Odliv kvalifikovaných pracovních sil do jiných oblastí ČR, pokles EAO, nebezpečí odchodu občanů ve věku 20-30 let ➤ Rozšiřování sociálně vyloučených oblastí

7 Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo seskupit veškeré základní i hloubější informace vybraného okresu Karviná. Od fyzikogeografických charakteristik okresu, až k těm socioekonomickým. Z fyzicko-geografického hlediska je okres významný svou pestrou geologickou stavbou, řekou Olší, která tvoří přírodní hranici s Polskem, velkým počtem rybníků vzniklých ať už přímou či nepřímou činností člověka, vodní nádrží Těrlicko a hlavně díky Lázním Darkov v Karviné.

Celý tento okres je provázen jeho těžební historií a ještě dlouho tomu tak bude. Ovlivňuje jak hospodářství, tak obyvatelstvo. Díky probíhajícímu útlumu těžby černého uhlí se okres více a více potýká s problémy, se kterými musíme počítat i do budoucna. Útlum těžby má neblahý vliv na zaměstnanost. Pro vytvoření nových pracovních míst vznikla průmyslová zóna Nové Pole.

Velkým problémem Karvinska je vylidňování. Během 15 let se počet obyvatelstva zmenšil o 35 tisíc. Vyrůstá počet poproduktivních obyvatel a s tím ruku v ruce se zvyšuje i průměrný věk obyvatelstva. Lidé odcházejí za prací, mladí za vzděláním, ale zpátky se bohužel nevrací. Paradox je, že i přesto že na Karvinsku je nejvyšší nezaměstnanost, firmy mají problém sehnat kvalifikované zaměstnance. Problémové jsou i sociálně ekonomicky vyloučené lokality.

I přes veškeré problémy má Karvinsko šanci na rozvoj, který lze v brzkých letech předpokládat.

8 Summary

The main aim of this thesis was to complete all the information about our district. From the physical geographic characteristics of the district to the socio-economic ones.

From a physical-geographical point of view, the district is distinguished by its varied geological structure, the Olše river, which forms the natural border with Poland, a large number of ponds created either directly or indirectly by human activities, the Těrlicko reservoir and Darkov Spa in Karviná.

This whole district is known for its mining history and it will be bound with it for long time as well. It affects the economy and the population. Due to the ongoing decline of coal mining district is more and more confronted with problems that we will have to solve in the future.

A major problem in the region is depopulation. During 15 years, the population decreased about 35,000 people. Imagine like the whole town Orlová disappeared. People go to work to the different city, young people study somewhere else, but unfortunately they do not come back. The paradox is that in Karvina region is the highest unemployment rate, but companies have difficulties with finding qualified staff. Problem includes also the area which is socially and economically excluded from the rest of the town.

Despite all that problems, Karvinsko has a chance to develop, and this can develop in the early years expected.

9. Literatura a zdroje

Literární

CICHÁ, Irena; JAWORSKI, Kazimierz. *Olza: Od pramene po ujście*. Český Těšín: Nakladatelství Region Silesia, 2000. 177, 179 s.

CULEK, M. a kol. *Biogeografické členění České republiky*. Praha: Engima, 1996

DEMEK, J.; MACKOVČIN, P. *Zeměpisný lexikon ČR: Hory a nížiny*. Brno: AOPK ČR, 2006.

K počátkům dolování uhlí v Karviné. 1968. In: DRKAL, S. *Karviná: Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města*. Karviná: Městský národní výbor v Karviné,

KÁŇA, O. 1968. Karvinsko mezi dvěma světovými válkami. In: *Karviná: Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města..* Karviná: Městský národní výbor v Karviné, s. 326, 327

PLAČEK, V. a kol. *Okres Karviná*. Ostrava, 1984

QUITT, E.: *Klimatické oblasti Československa*, Praha, 1971

SMOLOVÁ, I. *Těžba nerostných surovin na území České republiky a její geografické aspekty*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 196 s.

TOMÁNEK, M.: *Půdy České republiky*. Praha, Česká geologická služba 2003. Str. 48, 56, 57.

Internetové

Informace o městě. 2014. *Město Karviná* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://karvina.cz/mesto-karvina/informace-o-meste>

Meteorologické stanice ČHMÚ. 2017. *Český hydrometeorologický ústav* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/poboc/OS/stanice/ShowStations_CZ.html

Olše. 2016. *Povodí Odry, státní podnik* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: https://www.pod.cz/atlas_toku/olse.html

Přehrada. 2008. *Těrlicko Oficiální web obce*. [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.terlicko.cz/prehrada/d-88685>

U Bohumína najdete Kališovo jezero. Za čistou vodou k němu jezdí potápěči i nudisti. 2015. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/kraje/cesko/zprava/u-bohumina-najdete-kalisovo-jezero-za-cistou-vodou-k-nemu-jezdi-potapeci-i-nudisti--1532743>

Informační tabule v NPR Skučák

Strategie území správního obvodu ORP Havířov. 2015. *Svaz měst a obcí České republiky* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: http://www.smocr.cz/obcesobe-docs/Hav%C3%AD%C5%99ov/SD_Hav%C3%AD%C5%99ov.pdf

Indexy I. 2013. *Hospodářská politika v praxi*. [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: http://aix-slx.upol.cz/~pavlacka/E1_indexy.pdf

Výrobci zemědělských komodit pro okres Karviná. Neuvedeno. *Firmy.cz* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <https://www.firmy.cz/Velkoobchod-a-vyroba/Vyrobci-zemedelskych-komodit/Vyrobci-produktu-rostline-vyroby/kraj-moravskoslezsky/karvina>

Správní vývoj okresu Karviná. 2011. *Zemský archiv v Opavě* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: http://www.archives.cz/zao/resources/karvina/Spravni_vyvoj_okresu_Karvina.pdf

Management Mania. 2017. *Management Mania*. [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs>

Historie těžby uhlí. 2012. *OKD, a.s.* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.okd.cz/cs/tezime-uhli/historie-tezby-uhli>

V Karviné se projednávalo plánované rozšíření těžby. 2016. *OKD, a.s.* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.okd.cz/cs/tezime-uhli/novinky-o-tezbe-uhli/v-karvine-se-projednavalo-planovane-rozsireni-tezby>

Statistické

Charakteristika okresu Karviná. 2012. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_okresu_karvina

Demografické ročenky (pramenná díla) 2009 – 1990. 2015. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/casova_rada_demografie_2009_1990

Karviná. 2015. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi>

Sčítání lidu, domů a bytů 2001 - Pramenné dílo – 2001. 2005. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/4132-05--36800>

Úroveň vzdělání obyvatelstva podle výsledků sčítání lidu – 2001. 2003. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/uroven-vzdelani-obyvatelstva-podle-vysledku-scitani-lidu-2001-4flzhbl54j>

Kvalita pracovní síly. 2011. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20566157/80136310a2.pdf/47002d0b-ba02-447e-b220-525cc9152eae?version=1.0>

Trh práce v ČR - 1993 – 2005. 2006. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/3103-06-1993_2005_-uvod

Vyjížd'ka a dojížd'ka do zaměstnání a do škol. 2011. *Sčítání lidu, domů a bytů 2011* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20533768/80413513a5.pdf/fe363b9a-3175-4bde-8c2d-fa17a8e05256?version=1.0>

Vyjíždějící do zaměstnání a škol. 2011. *Veřejná databáze. Český statistický úřad* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&vyhltext=&zo=N&krok=5&z=T&f=TABULKA&nahled=N&sp=N&nuid=&zs=&skupId=&ve rze=-1&filtr=G~F M~F Z~F R~F P~ S~ null null &pvokc=101&str=v133&rouska=true&clsp=null&katalog=30811&pvoch=40886&u=&pvo=OTOK115>

Kvalifikační práce

PAVLICOVÁ, H. *Antropogenní ovlivnění reliéfu v jižní části Karvinska*. Bakalářská práce na Přf UPOL, 2012. 15, 16 s.

ČAČKOVÁ, T. *Migrace obyvatel města Karviná jako důsledek hornické činnosti*. Bakalářská práce na Přf UPOL, 2014. 31 s.

ČAČKOVÁ, T. *Socioekonomický vývoj okresu Karviná po roce 1989.*. Bakalářská práce na Přf UPOL, 2014. 31 s.

NEŠPOREK, M. *Možnosti rozvoje zemědělství v okrese Karviná*. Diplomová práce na Přf MU, 2014. 28 s.

SZCZYGIELOVÁ Bc., E. *Regionálně geografická studie obce Petrovice u Karviné*. Diplomová práce na Přf UPOL, 2013. 26 s.

RONČKOVÁ, K. *Socioekonomická charakteristika obce Dolní Lutyně*. Bakalářská práce na Přf UPOL, 2010. 13 s.

PŘÍLOHY

Seznam příloh

Příloha 1: Administrativní členění okresu Karviná k 1. 1. 2017

Příloha 2: Vývoj počtu obyvatel v okrese Karviná v letech 1869–2011

Příloha 3: důl Lazy

Příloha 4: Darkovské moře, v pozadí důl Stonava

Příloha 5: Odkaliště poblíž dolu Stonava

Příloha 6: řeka Olše

Příloha 7: náměstí v Orlové 1

Příloha 8: bývalý prior v Orlové – Lutyni

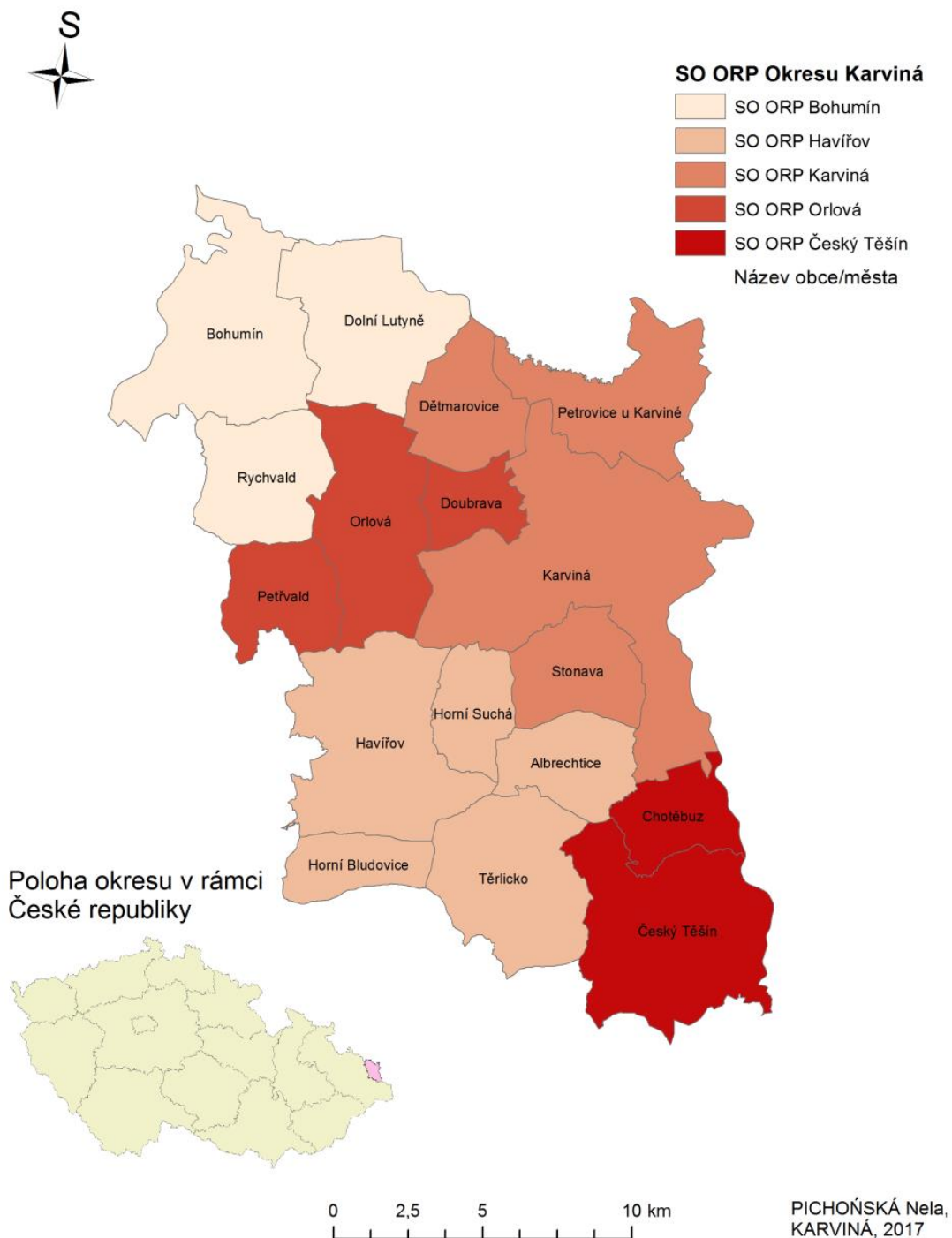
Příloha 9: nemocnice v Orlové

Příloha 10: Dům kultury Orlová

Příloha 11: Kulturní dům Petra Bezruče v Havířově

Příloha 12: OC Elán

ADMINISTRATIVNÍ ČLENĚNÍ OKRESU KARVINÁ - STAV K 1. 1. 2017



Příloha 1: Administrativní členění okresu Karviná k 1. 1. 2017

Zdroj: vlastní zpracování v Arc GIS

	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2011
Albrechtice	1 015	1 070	1 102	1 155	1 335	1 387	1 641	1 602	2 184	2 559	3 616	3 904	4 071	3 795
Bohumín	4 515	5 448	6 414	13 297	19 572	23 289	25 408	19 705	21 833	22 223	25 177	23 686	23 284	21 649
Český Tešín	5 423	7 439	8 492	10 656	13 214	14 559	17 620	17 036	18 462	18 549	22 155	27 721	26 429	24 394
Dětmorovice	1 380	1 769	2 151	2 784	3 453	3 437	4 118	3 692	4 001	4 079	3 817	3 26	3 783	3 953
Dolní Lutyně	2 334	2 748	3 127	3 914	4 724	4 884	5 447	4 588	4 893	4 880	4 726	4 469	4 771	4 966
Doubrava	1 752	2 382	3 086	4 327	5 660	5 220	4 934	4 452	4 341	3 472	2 457	1 812	1 811	1 310
Havířov	5 173	5 379	5 900	7 223	10 409	11 765	12 782	12 898	5 103	82 068	85 946	86 297	85 855	76 694
Horní Bludovice	1 289	1 289	1 271	1 339	1 353	1 425	1 507	1 465	1 613	1 563	1 528	1 440	1 564	2 027
Horní Suchá	1 476	1 532	1 677	1 998	2 761	3 561	3 805	4 501	5 298	4 498	3 974	4 315	4 370	4 333
Chotěbuz	878	975	1 014	1 016	2 173	1 364	1 539	1 377	1 240	1 113	1 234	990	1 033	1 122
Karviná	8 900	11 895	16 305	24 195	29 880	35 748	37 645	38 465	49 418	78 546	78 334	68 405	65 141	56 897
Orlová	3 875	6 332	7 806	15 820	21 116	23 513	24 847	23 863	21 543	24 268	28 733	36 339	34 856	29 896
Petrovice u Karviné	2 403	2 716	2 831	3 149	3 696	3 893	4 450	3 735	3 957	3 810	3 831	4 092	4 517	5 446
Petřvald	2 503	2 992	3 994	5 727	7 352	9 375	10 275	9 983	9 681	8 120	7 382	6 769	6 811	6 848
Rychvald	2 277	2 603	3 149	4 556	6 163	6 406	7 190	5 963	6 610	7 051	7 149	6 645	6 769	7 093
Stonava	1 516	2 040	2 339	3 135	3 952	3 831	4 819	4 500	4 511	4 036	2 516	1 714	1 809	1 728
Těrlícko	2 617	2 749	2 595	2 551	2 792	2 835	3 063	3 022	3 011	3 385	3 714	3 874	4 126	4 243
okres Karviná	49 326	61 358	73 253	106 842	138 605	156 492	171 090	160 847	213 699	274 220	286 289	285 998	281 000	256 394
MS kraj	564 203	620 061	677 048	791 328	892 795	912 022	992 941	867 783	1 028 762	1 166 807	1 257 090	1 278 726	1 265 019	1 205 834
Česká republika	7 565 463	8 223 227	8 666 456	9 374 028	10 076 727	10 009 480	10 674 240	8 896 086	9 571 531	9 807 697	10 291 927	10 302 215	10 230 060	10 436 560

Příloha 2: Vývoj počtu obyvatel v okrese Karviná v letech 1869–2011

Zdroj: Český statistický úřad [online]. [cit. 2017-01-04]. Počet obyvatel a domů podle výsledků sčítání od roku 1869. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/sldb/pocet-obyvatel-a-domu-podle-vysledku-scitani-od-roku-1869>>.



Příloha 3: důl Lazy

Zdroj: PICHONŠKÁ N., duben 2017



Příloha 4: Darkovské moře, v pozadí důl Stonava

Zdroj: PICHONŠKÁ N., říjen 2016



Příloha 5: Odkaliště poblíž dolu Stonava

Zdroj: PICHONŠKÁ N., říjen 2016



Příloha 6: řeka Olše

Zdroj: PICHONŠKÁ N., říjen 2016



Příloha 7: náměstí v Orlové 1

Zdroj: STRAŇAK I., 1984. Okres Karviná, PICHONŠKÁ N., duben 2017



Příloha 8: bývalý prior v Orlové – Lutyni

Zdroj: STRAŇAK I., 1984. Okres Karviná, PICHONŠKÁ N., duben 2017



Příloha 9: nemocnice Orlová

Zdroj: STRAŇAK I., 1984. Okres Karviná, PICHONŠKÁ N., duben 2017



Příloha 10: Dům kultury Orlová

Zdroj: STRAŇAK I., 1984. Okres Karviná, PICHONŠKÁ N., duben 2017



Příloha 11: Kulturní dům Petra Bezruče v Havířově

Zdroj: STRAŇAK I., 1984. Okres Karviná, PÍCHOŇSKÁ N., duben 2017



Příloha 12: OC Elán

Zdroj: STRAŇAK I., 1984. Okres Karviná, PÍCHOŇSKÁ N., duben 2017